

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Ekonomické efekty 15 let členství České republiky v EU

**Economic Effects of 15 Years of Membership of the Czech
Republic in the EU**

Bc. Simona Švarcová

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Simona ŠVARCOVÁ**
Osobní číslo: **K17N0072P**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Ekonomické efekty 15 let členství České republiky v EU**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretický úvod do výzkumného tématu.
2. Charakterizujte vývoj a současný stav integračních procesů v Evropské unii.
3. Analyzujte dosavadní efekty členství České republiky v EU.
4. Zhodnoťte zjištěné poznatky.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **60 - 80**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

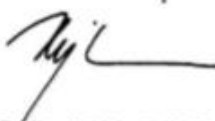
- **BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles.** *Ekonomie evropské integrace.* Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 9788024745688.
- **HAD, Miroslav; STACH, Stanislav; URBAN, Luděk.** *Česká republika v Evropské unii.* Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-611-3.
- **KUČEROVÁ, Irah.** *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie.* Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-0-246-1628-5.
- **LACINA, Lubor; STREJČEK, Petr; BLÍŽKOVSKÝ, Petr.** *Učebnice evropské integrace.* Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.
- **PLCHOVÁ, Božena; ABRAHÁM, Josef; HELÍSEK, Mojmír.** *Česká republika a EU.* Praha: KRIGL, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Hana Kunešová, Ph.D.**
Katedra marketingu, obchodu a služeb

Datum zadání diplomové práce: **23. října 2018**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2019**

Doc. Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
děkanka

Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Ekonomické efekty 15 let členství České republiky v EU“

vypracovávala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

Plzeň, dne

podpis autora

Poděkování

V úvodu diplomové práce bych chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce, paní Ing. Haně Kunešové, Ph. D, za veškeré odborné rady, cenné připomínky, věnovaný čas a trpělivost, jež mi věnovala během konzultací i osobního volna.

Obsah

Úvod	8
1 Mezinárodní ekonomická integrace.....	10
1.1 Definování mezinárodní ekonomické integrace	10
1.2 Stupně mezinárodní ekonomické integrace	11
1.2.1 Pásmo volného obchodu.....	12
1.2.2 Celní unie.....	13
1.2.3 Společný trh.....	14
1.2.4 Hospodářská unie.....	15
1.2.5 Měnová unie	16
2 Vývoj a současný stav integračních procesů v Evropské unii	18
2.1 Významné mezníky ve vývoji evropské ekonomické integrace.....	18
2.2 Rozšiřování EHS/ES/EU	20
2.3 Kritéria vstupu do ES/EU.....	21
2.4 Přehled významných dokumentů v současné EU	22
2.5 Pravomoci EU.....	23
2.6 Instituce EU	26
2.7 Současný stav integračních procesů v EU.....	28

2.8	Jednotný trh Evropské unie.....	30
3	Vybrané politiky EU a společný rozpočet	33
3.1	Charakteristika vybraných politik EU	33
3.2	Rozpočet EU	37
4	Dopady vstupu České republiky do EU.....	40
4.1	Vymezení základní problematiky.....	40
4.2	Dopady volného pohybu zboží na ekonomiku České republiky.....	41
4.3	Dopady volného pohybu služeb na ekonomiku České republiky	46
4.4	Dopady volného pohybu osob na pracovní trh České republiky	51
4.5	Dopady volného pohybu kapitálu na ekonomiku České republiky	55
4.6	Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti	60
4.7	Dopady společné zemědělské politiky	65
4.8	Dopady společného rozpočtu na ekonomiku České republiky	66
4.9	Vliv eurozóny na ekonomiku ČR.....	68
5	Zhodnocení zjištěných poznatků	72
6	Závěr	76
	Seznam literatury.....	79
	Seznam tabulek	85
	Seznam obrázků	86

Seznam zkratek88

Seznam příloh89

Úvod

Uvažujeme-li na úrovni EU: „*smyslem integrace v současné době není, abychom se rozplynuli v evropském moři a přestali si uvědomovat naši národní identitu. Jeho smyslem je v první řadě využít celého rejstříku příležitostí a výhod, které pro naše firmy, společnosti, spotřebitele, jednotlivce, občany vylýnou nejen z rovnoprávných ekonomických vztahů v rámci evropského trhu bez překážek a bariér.*“ (Zahradník, 2003, s. 13)

Při současné situaci v tržním prostředí se nám nabízí otázka, jestli je efektivnější pro ekonomiku jednotlivých zemí být součástí nadnárodních společenství, či být nezávislou samostatnou jednotkou. Členství v mezinárodní politické a ekonomické integraci popřípadě sjednocení více států přináší dle teorie absolutní a komparativní výhody například možnosti efektivnější výroby. Uvážíme-li fakt, že ve společenstvích integračního typu zpravidla nepředpokládáme bariéry trhu, spolupráce a orientace na výrobu statků, které daná ekonomika může vyrábět nejefektivněji, umožňuje každé ekonomice soustředit se na produkci toho, v čem je nejlepší. Důsledkem orientace jednotlivých zemí na produkci těchto statků vzrůstá produkce těchto zemí, klesá nezaměstnanost a ekonomika roste.

Ekonomické teorie dále zmiňují i úspory z rozsahu či růst produktivity práce, jež je dopadem specializace jednotlivých ekonomik. Vzhledem k možnostem volného pohybu zboží se pak výrobci neomezují pouze na domácí trh a odráží se to výrazněji na hospodářské situaci jednotlivých ekonomik. Dalším pozitivem, které plyne z možnosti volného pohybu zboží napříč zeměmi, je, že představuje úsporu pro konečného spotřebitele a může stimulovat i k vyšší poptávce po tomto zboží. Volný pohyb zboží přináší ekonomikám lepší exportní příležitosti, díky nimž mohou pak zvyšovat svoji produkci. Na druhé straně existují země, které byly v minulosti nezávislými výrobci statků, jejichž obchodní společnosti po zavedení volného pohybu zboží musely ukončit svoji činnost v důsledku neschopnosti konkurovat v nových podmínkách tržního prostředí. Dále můžeme nalézt i jiná pozitiva mezinárodní integrace, například v oblasti snižování nezaměstnanosti. V jednotlivých zemích se běžně setkáváme například se

strukturální nezaměstnaností, kdy po pracovních silách s určitou kvalifikací není poptávka a trh je jich přesycen. Proto je významnou alternativou pro řešení strukturální nezaměstnanosti možnost volného pohybu pracovních sil napříč nadnárodními společenstvími do zemí, kde je poptávka po těchto pracovních silách. Volný pohyb pracovních sil může mít pro národní ekonomiky i negativní dopad. Státy neopouští jen pracovní síly, které v ekonomice nejsou poptávané, ale opouští je i odborníci, kteří by pro byli pro ekonomiku přínosem z důvodu lepšího mzdového ohodnocení v jiných členských zemích.

Cílem předkládané diplomové práce je identifikovat a zhodnotit významné pozitivní a negativní ekonomické efekty 15letého členství České republiky v Evropské unii. Diplomová práce se skládá ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části byly za pomoci odborné literatury vymezeny nejdůležitější teoretické pojmy a v empirické části byla použita metoda analýzy kvalitativních a kvantitativních dat, jež byly čerpány z odborných zdrojů a databází.

1 Mezinárodní ekonomická integrace

Existenci evropské integrace bere současná společnost jako fakt a běžnou realitu, ale ještě v 19. století však představovala pouze myšlenky a úvahy filozofů. Jedním z nich byl i světoznámý francouzský filozof Victor Hugo, který hovořil o mírumilovných „Spojených státech Evropy“ (Zahajovací projev třetího mezinárodního mírového kongresu v Paříži, 21. srpna 1849). Fontaine (2010) ve svém díle uvádí, že lidstvo si muselo projít nejprve dvěma světovými válkami a nakonec po uplynutí století se utopická myšlenka evropské integrace stala realitou.

1.1 Definování mezinárodní ekonomické integrace

Za počátky vědecké teorie mezinárodní ekonomické integrace je možné považovat dílo Ballasy (1966), který definoval ekonomickou integraci: „*jednak jako proces, jednak jako určitý stav.*“ (Ballasa, 1966 s. 25) Autor vysvětluje, že v podobě procesu vzniknou opatření, jež zabrání diskriminaci jednotlivých ekonomických jednotek z různých států. V podobě stavu jde pak o neexistenci jakékoli diskriminace mezi jednotlivými národními ekonomikami.

Tuto definici dále rozvíjí Lacina, Strejček a Blížkovský (2016), který uvádí, že: „*Ekonomická integrace je proces, v jehož rámci dochází k propojování národních ekonomik prostřednictvím odstraňování překážek pro obchodní výměnu zboží a služeb, toky kapitálu, mobilitu osob a především pracovní síly.*“ (Lacina, Strejček, Blížkovský 2016 s. 47)

Ekonomickou integraci definuje dále i Molle (2001) jako situaci, kdy v mezinárodním obchodě dochází k eliminaci tržních bariér mezi státy, za účelem kooperace těchto jednotek a fungování jako jednoho ekonomického celku.

Stejně popisuje mezinárodní integraci i Kučerová (2010), která doplňuje, že mezinárodní dělba práce, kdy se národní ekonomiky zapojí do vzájemné spolupráce, způsobí koordinaci činností a je zde možnost, že později vyústí v ekonomickou

integraci. Ekonomickou integraci pak uvádí jako nejvyšší stupeň mezinárodní dělby práce.

Na tuto definici navazuje i Varadzin (2013) který dodává, že když mluvíme o integračním procesu, mluvíme o propojování a spojování samostatných subjektů. Propojováním těchto ekonomik v celek vytváříme jednotné tržní prostředí. Hlavní myšlenkou procesu integrace je posunutí hranic produkce optimální výroby do bodu, kterého není možné dosáhnout na stávajícím trhu.

Mezinárodní integrace však nemusí mít jen ekonomické efekty. Tento fakt zmiňuje Zahradník (2003), který odkazuje na to, že integrace zahrnuje rovněž například politiku, obrannou složku, sociální složku a jiné.

1.2 Stupně mezinárodní ekonomické integrace

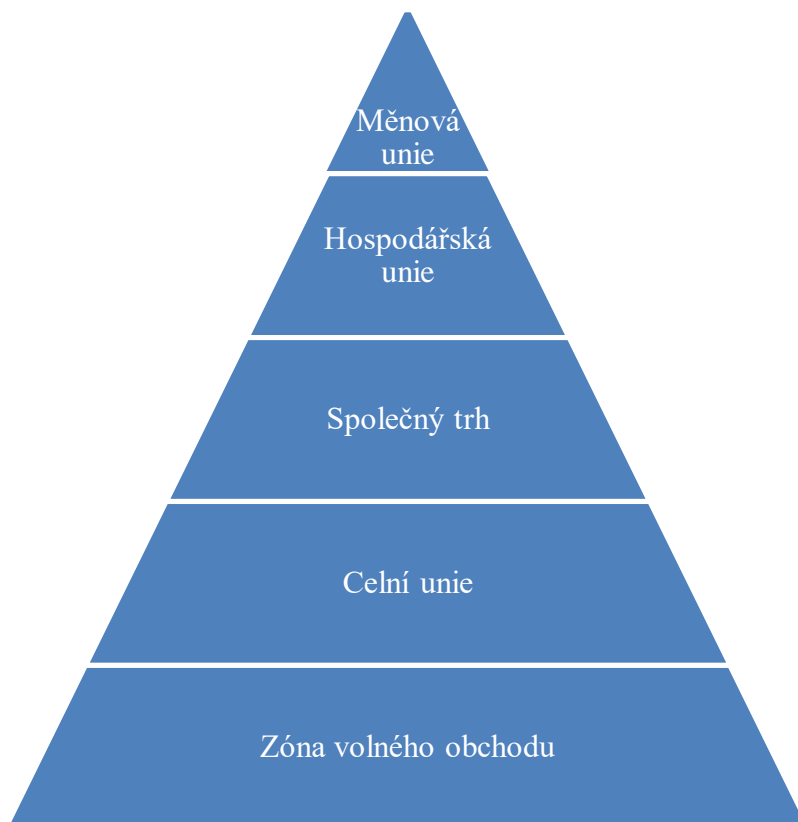
Mezinárodní ekonomická integrace je v ekonomické literatuře rozčleněna do několika úrovní (vývojových stádií). Balassa (1996) uvádí pět úrovní: pásma volného obchodu, celní unie, společný trh, hospodářská unie a úplná hospodářská integrace.

Obdobně stupně mezinárodní ekonomické integrace definují Lacina, Strejček a Blížkovský (2016), který však hospodářskou a měnovou integraci shrnuje do společného čtvrtého integračního stupně a jako stupeň pátý uvádí integraci politickou. Takovouto integraci však nelze brát za jednoznačně ekonomickou, spíše však její nadstavbu.

Kučerová (2010) zdůrazňuje, že jednotlivé úrovně udávají strategické cíle členských zemí s jejich ekonomickými vztahy, dále pak míru přenesení jejich kompetencí do společné roviny. Důležité je však zmínit i vzájemnou závislost jednotlivých stupňů, které jsou uspořádány tak, že pro dosažení vyššího stupně integrace, musí být splněny předpoklady stupně nižšího.

V dalším popisu integračních stupňů budeme vycházet z následující pyramidy.

Obrázek 1: Stadia ekonomické integrace

Zdroj: Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016

1.2.1 Pásmo volného obchodu

Pásmo volného obchodu popisují Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) jako nejjednodušší úroveň ekonomické integrace. „V oblasti volného obchodu jsou mezi členskými zeměmi zrušena cla (a kvantitativní restrikce), ale každá země si ponechá vůči nečlenům svůj vlastní celní tarif.“ (Balassa, 1966 s. 26), Lacina a Ostrřížek (2011) dále rozšiřují tuto definici o stanovení cíle, jež vede k umožnění volného pohybu zboží napříč zeměmi. Varadzin (2013) vysvětluje, že existence vlastního celního tarifu znamená, že dovozní cla a kvóty si členské státy vůči třetím stranám volí samy.

S pásmem volného obchodu se váže pojem volný pohyb zboží, jímž se rozumí takový obchod mezi členskými zeměmi, jež probíhá bez ohledu na hranice mezi nimi.

Takovýto obchod pak probíhá stejným způsobem jako uvnitř každé země. Existují však výsady, díky kterým má členská země právo udělit zákaz na dovoz nebo tranzit zboží. Tuto výsadu může použít v případě, že by dovoz mohl ohrožovat zdraví, mravnost či bezpečí občanů (euroskop.cz, 2019a).

Mezi přínosy dosažení prvního integračního stupně řadí Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) zánik bariér trhu, který vede k vytvoření většího trhu, kde posléze nekonkurenceschopné jednotky zaniknou. Do popředí se pak dostanou podniky, jež efektivně aplikují své komparativní výhody¹. Teorii komparativních výhod popisují Samuelson a Nordhaus (2013) jako situaci, kdy jeden z ekonomických subjektů vykazuje větší produktivitu, než subjekty ostatní. Poukazuje tak na výhodnost mezinárodního obchodu díky spotřebním možnostem země. Mezinárodní obchod poskytuje možnost spotřebovat více statků, než kdyby se hranice pro zboží jiných států uzavřely a než by ekonomika byla schopna vyprodukovat.

Nevýhodnost existence cel pro spotřebitele zmiňují Lacina, Strejček a Blížkovský (2016). Prvotní účel cel byl fiskální povahy, postupem doby však clo začalo plnit i funkci ochrannou pro domácí ekonomické subjekty. Vedlejším efektem pak je, že domácí podniky přivyknou měkkému konkurenčnímu prostředí a dopady nese konečný spotřebitel, který za zboží zaplatí vyšší cenu.

1.2.2 Celní unie

Nadstavbou pásma volného obchodu je celní unie. „*Vytvoření celní unie zahrnuje vedle odstranění diskriminace v pohybu zboží v rámci unie i vyrovnání celních tarifů v obchodě s nečlenskými zeměmi.*“ (Ballasa, 1966 s. 26)

Lacina a Ostrřížek (2011) definují rozdíl oproti pásmu volného obchodu, který spočívá v přijetí společné obchodní politiky. Varadzin (2013) vysvětluje, že v případě obchodu s nečlenskou zemí je nutné nejprve dohodnout s touto zemí obecná ustanovení, a teprve

¹ Komparativní výhody jsou výsledkem Ricardovy analýzy, navazující na Smithův koncept absolutních výhod. Více se problematikou zabývají ve svých dílech autoři Samuelson, Nordhaus (1995), dále se problematikou zabývá ve svém díle autor Mankiw (2000).

poté je jí umožněno na jednotlivé trhy vstupovat. Podle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) je nutné, aby si země zanechaly určitou dobu na zavedení obchodní politiky vůči třetím zemím, aby se méně konkurenceschopná odvětví, např. zemědělství, stihly připravit na rostoucí konkurenci v novém integračním stupni. Délka období, jež autoři uvádějí, je horizont deseti a více let.

Mezi dopady celní unie dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) patří zejména, stejně jako u pásma volného obchodu odstranění cel a kvót, jež jsou zajímavé zejména pro státy, které vykazují vysoký objem vzájemného obchodu. Díky tomu je možné snížit cenu zboží na trzích v obou zemích a soustředit se na využití komparativních výhod ekonomiky dané země.

Rozdíl mezi pásmem volného obchodu a celní unií popisují Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) také na přínosech pro členské státy. Zatímco pásmo volného obchodu odstraňuje cla a kvóty mezi členskými státy, celní unie se stává velmi silným ekonomickým nástrojem vůči třetím zemím. Za předpokladu, že členské země jsou schopny dospět k dohodě, celní unie umožňuje ovlivňovat trh na globální úrovni.

1.2.3 Společný trh

Podle Balassy (1966, s. 26) je společný trh vyšším stupněm ekonomické integrace, ve kterém *„jsou zrušeny nejen obchodní restriktce, ale i různá omezení pohybu faktorů výroby.“*

Termín společný trh označují Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) jako terminologický oříšek české i zahraniční odborné literatury. Můžeme se setkat s pojmy společný, vnitřní či jednotný trh. Původem terminologické nejednoznačnosti jsou anglické termíny „common“, „internal“ nebo „single market“.

Předmětem předchozích dvou stupňů ekonomické integrace byl volný pohyb zboží napříč zúčastněnými zeměmi. Ve společném trhu však dle Balassy (1996) a Kučerové (2010) uvažujeme i volný pohyb produkčních faktorů, tedy řadíme sem krom zboží a služeb i pracovní síly a kapitál. Tedy tento stupeň ekonomické integrace umožňuje:

- investorům realizovat své podnikatelské záměry v kterékoli z členských zemí,
- obyvatelům pracovat v jakékoli z členských zemí bez pracovního povolení.

Mezi největší přínosy společného trhu **kromě volného pohybu zboží** řadí Kunešová, Mrkvan a kol. (2005) možnost poskytnutí služeb v místě, kde poskytovateli vznikne největší efekt. Kapitál je pak možné investovat v tom státě, kde je možno jej co nejlépe zhodnotit.

Podle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) se jedná při budování společného trhu o nikdy nekončící proces. Rozvoj nových technologií, legislativní změny, hrozby mezinárodního terorismu a další faktory přinášejí stále nové potenciální bariéry, jež omezují volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Zejména z důvodu existence svobody volného pohybu osob se setkáváme s migrační krizí, jejíž největší hrozbou je omezení dosaženého stavu. Vzhledem k neznalosti kvantifikační a kvalifikační struktury pohybu osob napříč trhy je pak nemožné vyčíslit dopady v jednotlivých národních ekonomikách na zapojení této pracovní síly na trhu práce.

1.2.4 Hospodářská unie

„V hospodářské unii, na rozdíl od společného trhu, se spojuje zrušení omezení pohybu zboží a faktorů výroby s určitým stupněm harmonizace národních hospodářských politik, aby tak byla odstraněna diskriminace vznikající v důsledku rozdílnosti této politiky v různých zemích.“ (Balassa, 1966 s. 26)

Ze stejné definice hospodářské unie vychází Varadzin (2013), který doplňuje, že se jedná o situaci, kdy dochází ke koordinaci v oblasti práva, měnové politiky, fiskální politiky i sociální politiky. Nutností je tedy například upravit legislativu tak, aby hospodářská činnost, která je v souladu se zákony jedné země, nebyla trestná v jiné členské zemi.

Největším rozdílem od společného trhu je dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) transformace společného zájmu z ryze obchodní politiky k dalším hospodářským politikám.

Význam harmonizace některých částí hospodářských politik zmiňuje i Kučerová (2010), která dále uvádí, že při vykazování zásadních odchylek hospodářských politik v ekonomickém prostředí nelze dosáhnout srovnatelných výkonů jednotlivých ekonomických subjektů.

1.2.5 Měnová unie

„Konečná úplná ekonomická integrace předpokládá sjednocení měnové, fiskální, sociální a anticyklické politiky a vyžaduje ustanovení nadnárodního orgánu, jehož rozhodnutí jsou závazná pro členské země.“ (Balassa, 1966 s. 26)

Měnová unie je dle Žáka a kol. (1999) formou ekonomické integrace, kdy mezi dvěma či více státy probíhá volný pohyb zboží, služeb, pracovních sil a kapitálu a dále vrcholí nahrazením národní měny za jednu měnu společnou. Tato měna musí být platná v rámci celého prostoru těchto zemí. Dále se země zavazují přenést národní měnovou suverenitu na úroveň nadnárodní.

Klíčovým atributem pro dosažení nejvyššího stupně integrace je společná měna. Dle Kučerové (2010) je zde potřeba ochoty vedoucí ke koordinaci měnové politiky.

O vytvoření jednotného právního rámce pro hospodářskou činnost se zmiňuje Varadzin (2013), jež nejvyšší integrační stupeň popisuje jako dovršení měnové, fiskální a sociální politiky. Lacina a Ostřížek, (2011) dále doplňují, že měnová unie po zúčastněných zemích požaduje, aby byly ochotné koordinovat měnovou politiku a nově utvořený celek. Tato fáze integrace musí disponovat i odpovídajícím společným rozpočtem a pro tyto potřeby upravenou z části společnou daňovou soustavou.

Cílem měnové unie je podle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) tvorba systému fixních devizových kurzů a možnost směnitelnosti měn členských zemí. Nabízí se však i možnost posunout měnovou integraci ještě dále a nahradit národní měny měnou společnou. Nutností pro tento tah je existence společného rozpočtu a alespoň z části harmonizované daňové soustavy. Nezbytné pro vytvoření měnové unie v obou případech je koordinace měnové a monetární politiky.

Mezi výhody řadí Kunešová, Mrkvan a kol. (2005) úsporu ve formě transakčních nákladů, jež souvisí s konverzí národních měn, urychlení bankovních převodů, úsporu ve formě nepřímých transakčních nákladů (např. usnadnění účetnictví, redukce držby valut, apod.), redukce kurzového rizika, posílení měnové stability, snížení průměrné míry nezaměstnanosti (v případě, že společná měna povede k větší mobilitě pracovních sil) a snížení objemu devizových rezerv.

Mezi nevýhody měnové unie mohou patřit dle Kunešové, Mrkvana a kol. (2005) ztráta národní měnové suverenity, ztráta nástroje hospodářské politiky v podobě měnového kurzu, finanční náklady vynaložené na zavedení nové měny či ztrátu autonomie týkající se fiskální politiky.

2 Vývoj a současný stav integračních procesů v Evropské unii

2.1 Významné mezníky ve vývoji evropské ekonomické integrace

Pokud se hovoří o vzniku a vývoji evropské ekonomické integrace je nutné zmínit, že se nejedná pouze o Římské smlouvy, Maastrichtskou či Lisabonskou smlouvu, ale o mnoho dalších klíčových historických skutečností, které měly na vznik Evropské unie vliv. Zajímavostí je, že o integrované silné Evropě se zmiňoval již v 15. století Jiří z Poděbrad zejména kvůli bojům proti Turkům (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016)

Za první milník v evropské integraci lze však považovat vznik **Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)**, jež v roce 1952 zajistilo společný trh pro obchod s uhlím a ocelí pro 6 zúčastněných států – Francie, Itálie, Německo, Nizozemsko, Lucembursko a Belgie (info.cz, 2019).

Dalším průlomovým okamžikem byly již zmíněné **Římské smlouvy** v roce 1957, na jejichž základě vzniklo **Evropské hospodářské společenství (EHS)** a **Evropské společenství pro atomovou energii (EUROATOM)**. V tomto roce také došlo k rozhodnutí o vybudování celní unie, jež bylo významným úspěchem EHS. K dokončení procesu došlo o 11 let později – tedy v roce 1968 (Cihelková, Jakš a kol. 2010) a předcházelo mu postupné snižování a rušení cel. Jak již bylo zmíněno (viz kapitola 1.2.2) Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) uvádějí, že tento fakt souvisí s přípravou méně konkurenčních odvětví na novou konkurenci v integrovaném celku.

Počátkem 80. let členské státy EHS začaly intenzivněji pracovat na přechodu k dalšímu stupni integrace – společnému trhu. Výsledkem příprav bylo v roce 1985 schválení **Schengenské smlouvy**, ve které se smluvní strany zavázaly zrušit hraniční kontroly na společných hranicích (info.cz, 2019) avšak v praxi k tomu došlo až od roku 1995. Dalším výsledkem příprav společného trhu bylo schválení **Jednotného evropského aktu** v roce 1986 (v platnost vstoupil 1. 7. 1987), který stanovil vytvořit v EHS do 1. 1.

1993 vnitřní trh jako oblast bez vnitřních hranic s volným pohybem zboží, osob, služeb a kapitálu (eur-lex.europa.eu, 2019).

Vývoj EHS byl značně ovlivněn i při pádu komunistického režimu v roce 1989, kdy došlo k znovuotevření hranic mezi Německou spolkovou a Německou demokratickou republikou. Na přelomu let 1989/1990 došlo ke změně politických systémů v zemích střední a východní Evropy (tzv. východní blok). Následně země střední a východní Evropy projeví zájem o spolupráci s Evropským hospodářským společenstvím, díky čemuž došlo k podpisům Evropských asociačních dohod mezi těmito zeměmi a EHS resp. ES. (info.cz, 2019).

Významným mezníkem ve vývoji evropské integrace byl rok 1992, kdy v nizozemském Maastrichtu byly představiteli tehdejších 12 členských zemí EHS schválené dvě smlouvy: **Smlouva o založení Evropského společenství** a **Smlouva o Evropské unii**. Obě smlouvy vstoupily v platnost 1. 11. 1993. Tímto datem z původního EHS vzniklo Evropské společenství (ES) a byla zahájena příprava Hospodářské a měnové unie, ke které na základě uvedených smluv směřoval další integrační proces. (Cihelková, Jaks a kol. 2010)

V průběhu dalšího vývoje bylo stále zřetelnější, že postup členských států k dalšímu integračnímu stupni bude „vícerychlostní“, a to v závislosti na připravenosti jednotlivých členských zemí. **Hospodářská a měnová unie**² v Evropském společenství oficiálně vznikla 1. 1. 1999, kdy vznikla tzv. eurozóna jako skupina 11 členských zemí s jednotnou měnovou politikou a společnou měnou euro – v té době pouze v bezhotovostní formě (Kunešová, Mrkvan a kol., 2005).

² Myšlenka nastolení intenzivnější integrace v podobě měnové unie se zrodila již na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, kdy byl představen tzv. Wernerův plán. Tento pokus o nastolení měnové integrace byl však neúspěšný. K dosažení posledního integračního stupně došlo však o několik let později. Pro jeho zdaření bylo zapotřebí jednotlivých politických kroků, zejména zasedání Evropské rady v Hannoveru a tzv. Delorova zpráva z roku 1989 a maastrichtské zasedání Evropské rady v prosinci 1991, na jejich základě byl schválen plán vzniku Hospodářské a měnové unie. (Česká národní banka, 2019a)

K významným mezníkům vývoje evropské integrace patří datum 1. 12. 2009, kdy vstoupila v platnost **Lisabonská smlouva**³, která mimo jiné zrušila Evropské společenství a za jeho nástupce stanovila Evropskou unii, které byla Lisabonskou smlouvou udělena právní subjektivita (Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění, čl. 47). Nadefinováno bylo i možné vystoupení členských států z EU, které dalo právo jednotlivým státům z Unie kdykoli vystoupit (Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění, čl. 50). Další posílení zaznamenaly i národní parlamenty ve vztahu k EU – tzv. princip subsidiarity (Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění, čl. 5 a 12).

Je pravděpodobné, že dalším významným mezníkem ve vývoji EHS/ES/EU se stane rok 2019, ve kterém by měla Velká Británie na základě své žádosti ukončit své členství v EU. K důležitým událostem ve vývoji evropské integrace patří také její rozšiřování o nové členské země (viz kapitola 2.2).

2.2 Rozšiřování EHS/ES/EU

Zakládajícími státy ESUO a následně EHS bylo šest zemí, a to – Německo, Itálie, Francie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko. Toto společenství si nezískalo důvěru dalších oslovených zemí – Dánska, Irsko a Velká Británie, které se dohody zdržely. Sympatie v očích Británie si EHS získalo až v 60. letech, kdy však její vstup do EHS blokovala Francie, jež si chtěla v EHS udržet dominantní pozici. Vstup nových členských zemí byl umožněn až po změně ve francouzském vedení a tak v roce 1973 přistoupilo k EHS již zmiňované Dánsko, Irsko i Velká Británie. Dalším přistoupivším státem bylo v roce 1981 Řecko. Následující nové členy s sebou přináší rok 1986, kdy se členem EHS stává Španělsko a Portugalsko. V roce 1995 se novými členy tehdejšího Evropského společenství staly další tři státy, a to – Rakousko, Finsko a Švédsko. K největšímu rozšíření ES došlo v roce 2004, kdy do tehdejšího Evropského společenství vstoupilo 10 zemí. Novými členy se staly Česko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Dalšími novými členy se v roce 2007 staly Bulharsko a Rumunsko a v roce 2013 Chorvatsko. V roce 2016 se

³ Tehdejší prezident České republiky (Václav Klaus) odkládal ratifikaci Lisabonské smlouvy v závislosti na možný rozpor s Benešovými dekrety.

však v referendu občané Velké Británie rozhodli o odchodu z Evropské unie. Velká Británie v březnu roku 2017 pak oficiálně požádala o ukončení svého členství v EU. Na základě článku 50 Lisabonské smlouvy mělo členství Velké Británie v EU skončit 29. 3. 2019. Velká Británie však opakovaně požádala o odklad. Datum ukončení členství Velké Británie v EU v současné době není jisté (EurActiv.cz, 2019b).

2.3 Kritéria vstupu do ES/EU

Kritéria pro vstup kandidátských zemí do Evropské unie byla stanovena na zasedání Evropské rady v Kodani (1993), proto jsou označovány jako tzv. Kodaňská kritéria. Podmínky pro vstup byly nadefinovány až v této době zejména z důvodu pádu železné opony, a to především z důvodu výrazných rozdílů v ekonomických a politických faktorech zemí střední a východní Evropy, které navazovaly ekonomickou spolupráci se zeměmi EHS a ucházely se o členství. Kodaňská kritéria obsahují povinnosti z hlediska politiky, ekonomiky a schopnosti převzít závazky, jež vyplývají z členství (Plchová, Abrahám a Helísek, 2010).

Kodaňská kritéria se dle Baldwina a Wyplosze (2013) skládají ze tří podmínek, které musí kandidátská země splňovat:

- musí být demokratickým státem s fungujícími stabilními institucemi,
- mít fungující tržní hospodářství a budou schopni se vyrovnat s konkurenčním tlakem a tržní silou v Evropské unii,
- akceptují společná práva a závazky (the Community, „acquis“⁴) a budou mít veřejnou správu, která bude schopna přijmout povinnosti členství včetně dodržení společných politických, ekonomických cílů a cílů měnové unie.

⁴ Acquis Evropské unie (rovněž označováno jako „evropské právo“ představuje veškeré legislativy, jež byly v rámci Evropské unie schváleny. (Had, Stach a Urban, 2006)

2.4 Přehled významných dokumentů v současné EU

Vzhledem k tomu, že Evropská unie je založena na principech právního státu (i když není státem), veškerá její činnost se zakládá na pravidlech, která jsou smluvně zakotvená. Za významné dokumenty pak lze považovat veškeré smlouvy související s Evropskou unií i smlouvy, které vedly k formování její současné podoby.

Dne 7. února 1992 tehdejší Evropské hospodářské společenství skládající se z 12 členů podepsalo v Maastrichtu v Nizozemsku dvě významné smlouvy. Jednalo se o **Smlouvu o Evropské unii** (tzv. Maastrichtská smlouva) a **Smlouva o založení Evropského společenství**. Obě smlouvy po následné ratifikaci vstoupily v platnost 1. 11. 1993. Smlouva o Evropské unii byla původcem zrodu nejen Evropské unie, ale také Hospodářské a měnové unie se společnou měnou euro (Rada Evropské unie, 2016).

Smlouva o Evropské unii ustanovila také:

- Vytvoření občanství Evropské unie, zahrnující právo stěhovat se a bydlet v kterémkoli státě EU, právo volit v místních či evropských volbách na kterémkoli území Unie.
- Definici pravidel pro volný pohyb kapitálu.
- Nutnost, aby se členové Unie zavázaly k postoupení státní suverenity týkající se měnové politiky na Evropskou centrální banku.
- Prohloubení spolupráce do neekonomických oblastí (bezpečnost a obranná politika, vymáhání práva, trestní spravedlnost, civilní právo, azylová a imigrační politika).
- Udržení principu subsidiarity, jež představuje kontrolu přechodu zodpovědnosti členských zemí na Evropskou unii.
- Posílila moc Evropského parlamentu nad legislativou Evropské unie.
- Představila Protokol o sociální politice, jež zavedl politiky v různých oblastech (zdraví a bezpečnost pracovníků, pracovní podmínky, odpovídající odměny a konzultace pro zaměstnance) (Smlouva o Evropské unii, 1992).

Smlouva o založení Evropského společenství představovala rozšíření původní Římské smlouvy z roku 1957. Evropské hospodářské společenství (EHS) bylo přejmenováno na Evropské společenství (ES). Jednalo se o způsob vyjádření a zdůraznění faktu, že činnost společenství přesahuje oblasti ekonomické sféry. Mezi hlavní oblasti, o něž byla Smlouva o založení ES rozšířena oproti původním Římským smlouvám, jsou dle Kunešové, Mrkvana a spol. (2005):

- rozšíření kompetencí Evropského společenství o nové sféry činnosti,
- hospodářská a měnová unie,
- odlišnosti v rozhodovacích procesech Evropského společenství.

Obě tyto smlouvy byly opakovaně novelizované. Poslední novelizace byla provedena **Lisabonskou smlouvou** s platností od 1. 12. 2009, přitom smlouva o ES byla přejmenována na **Smlouvu o fungování EU**, protože ES bylo Lisabonskou smlouvou zrušeno. Hlavními přínosy Lisabonské smlouvy byly dle Rady Evropské unie (2016), že Evropská rada se stala orgánem, nastavila se legislativní rovnost Evropského parlamentu a Rady, Evropská unie získala právní subjektivitu a ke smlouvě byla připojena listina základních práv a svobod.

2.5 Pravomoci EU

Pravomoci Evropské unie jsou zakotvené ve **Smlouvě o fungování EU** a **Smlouvě o EU**. Ve smlouvách jsou nadefinovány oblasti, ve kterých bylo právo jednat přeneseno z členských států na EU. Dále stanovují, zda jsou legislativní předpisy přijímány pouze Evropskou unií, vládou členských zemí, anebo se o tuto výsadu dělí.

Zásada subsidiarity a proporcionality

Vymezení pravomocí Unie, jež se řídí zásadou svěřených pravomocí, je definován v čl. 5 Smlouvy o EU, jež uvádí, že výkon těchto pravomocí se řídí zásadou subsidiarity a proporcionality. Definována jsou tato pravidla:

- Na základě zásady svěřených pravomocí EU jedná pouze v mezích pravomocí, jež jí byly svěřeny ve Smlouvách se členskými státy a směřují k dosažení cílů obsažených ve smlouvách. Pravomoci, které nejsou v rámci Smluv na EU přeneseny, jsou záležitostí členských států.
- Na základě zásady subsidiarity EU jedná v oblastech, jež nemá ve výlučné pravomoci pouze do takové míry, v případě že cílů zamýšlených činností nelze dosáhnout členskými státy na úrovních ústřední, regionální či místní a lépe jich, díky rozsahu účinnosti, může být dosaženo na úrovni EU.
- Na základě zásady proporcionality nemůže Unie překročit obsah ani formu činnosti nad rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů, jež jsou zakotvené ve Smlouvách (Smlouva o EU, konsolidované znění, čl. 5)

Výlučná pravomoc Evropské unie

Výlučné pravomoci Evropské unie jsou definovány v čl. 3 Smlouvy o fungování EU a náleží do nich následující oblasti:

- Celní unie,
- Pravidla hospodářské soutěže,
- Měnová politika pro členy měnové unie,
- Zachování biologických a mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky,
- Společná obchodní politika (Smlouva o fungování EU, konsolidované znění, čl. 3)

Sdílená pravomoc unie a členských států

Sdílené pravomoci Evropské unie jsou definovány v čl. 4 Smlouvy o fungování EU a náleží do nich oblasti, v nichž nemá výlučnou pravomoc členská země a nejedná se o oblasti, v nichž má EU právo podporovat, koordinovat nebo doplňovat činnosti členských zemí. Mezi sdílené pravomoci se řadí tyto hlavní oblasti:

- vnitřní trh,
- sociální politika v hlediscích, jež jsou vymezena ve Smlouvě o fungování EU,
- hospodářská, sociální a územní soudržnost,
- zemědělství a rybolov, krom zachování biologických a mořských zdrojů,
- životní prostředí,
- ochrana spotřebitele,
- doprava,
- transevropské sítě,
- energetika,
- prostor svobody, bezpečnosti a práva,
- společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, v případě, že se jedná o hlediska vymezená Smlouvou o fungování EU (Smlouva o fungování EU, konsolidované znění, čl. 4)

Doplňková pravomoc Evropské unie

Oblasti, jež jsou plně pod kontrolou členských zemí, jsou definovány čl. 6 Smlouvy o fungování EU. Jedná se o takové oblasti, kde EU nemá pravomoc přijímat právní předpisy a není oprávněna zasahovat do legislativního opatření členských států. V těchto případech může EU vystupovat pouze jako podpůrný orgán, jež bude činnost členských zemí koordinovat či doplňovat. Podpůrnou pravomoc může Unie provádět v následujících oblastech:

- ochrana a zlepšování lidského zdraví,
- průmysl,
- kultura,

- cestovní ruch,
- všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport,
- civilní ochrana,
- správní spolupráce (Smlouva o fungování EU, konsolidované znění, čl. 6)

2.6 Instituce EU

Evropská unie má mnoho institucí, agentur a organizací. Nejvýznamnějšími je pět institucí, pro které Baldwin a Wyploz (2016) používají souhrnné označení „velká pětka“:

- Evropský parlament,
- Evropská rada,
- Rada,
- Evropská komise,
- Soudní dvůr Evropské unie.

Lisabonská smlouva uvádí ještě další dva orgány, jimiž jsou Evropská centrální banka a Účetní dvůr.

Evropský parlament zastává dle Smlouvy o EU (Hlava III, čl. 14) dva základní úkoly. Prvním je sdílení legislativní pravomoci spolu s Komisí a Radou ministrů. Druhým úkolem tohoto orgánu je dohled nad všemi institucemi, zejména nad Komisí.

Evropská rada určuje dle Smlouvy o EU (Hlava III, čl. 15) obecný politický směr, jímž se řídí při svém výkonu Rada, Evropský parlament, Evropská komise a členské státy. Je tvořena předsedou Evropské rady, předsedou Evropské komise a vedoucími představiteli členských zemí EU. Její zasedání se uskutečňuje nejméně čtyřikrát do roka.

Rada (celým názvem **Rada EU**, někdy označována jako **Rada ministrů**) má za úkol dle Smlouvy o EU (Hlava III, čl. 16) přijímat právní předpisy Evropské unie. Jejím posláním je koordinace hospodářské politiky na úrovni EU a rozhodování o tom, zda

jednotlivý členský stát může přijmout euro. Jejími členy jsou ministři financí nebo hospodářství členských zemí EU. Její zasedání se uskutečňuje zpravidla jednou měsíčně a účastní se jí rovněž Evropská komise a Evropská centrální banka. Rada se schází v různém složení odborných ministrů dle projednávané problematiky.

Evropská komise dle Smlouvy o EU (Hlava III, čl. 17) vytváří nové právní předpisy Evropské unie a dohlíží na plnění cílů a dodržování pravidel jednotlivými členskými státy. Jejím úkolem je i posuzovat hospodářskou situaci a poskytovat Radě doporučení vztahující se k přijímaným rozhodnutím. Je to orgán, jež především hájí zájmy Evropské unie. Klíčovým úkolem Evropské komise je částečná tvorba legislativy, předkládání jejich návrhů, kontrola dodržování evropských práv, sjednávání nadnárodních smluv a udržení diplomatických vztahů. Její činnost ovlivňuje správu rozpočtu Evropské unie a jeho alokaci.

Soudní dvůr Evropské unie dle Smlouvy o EU (Hlava III, čl. 19) řeší spory mezi členskými státy navzájem, mezi EU a členskými zeměmi, mezi institucemi EU a mezi jednotlivci a Unií. Jedná se o nejvyšší autoritu při domáhání se evropských práv. Soudní dvůr má sídlo v Lucemburku. Skládá se z 1 soudce z každého členského státu a nápomocní jsou jim generální advokáti. Generální advokáti jsou jmenováni na základě společné dohody členských zemí na období v délce 6 let s možností opakování mandátů.

Evropská centrální banka (ECB) je dle Smlouvy o fungování EU (Část šestá, hlava I, kapitola 4, čl. 309) centrální bankou EU a eurozóny. Jejím úkolem je vytvořit měnovou politiku, která zajistí cenovou stabilitu například tím, že stanovuje referenční úrokové sazby.

Účetní dvůr je dle Smlouvy o fungování EU (Část šestá, hlava I, oddíl 7, čl. 287) institucí, jež vznikla za účelem externí finanční kontroly tehdejšího Evropského společenství. Hlavním posláním je tedy kontrola, že EU vydává finanční prostředky v souladu se schválenými zásadami a na určené účely.

2.7 Současný stav integračních procesů v EU

Současná Evropská unie splňuje všechny předpoklady pro vytvoření Hospodářské a měnové unie. Všechny členské státy EU jsou součástí jednotného vnitřního trhu, který stojí na 4 základních svobodách – volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Evropskou unii nelze označit čistě jako hospodářskou či měnovou unii. V současné době se do měnové unie zapojilo 19 z celkových 28 členských států. V prvotní fázi v letech 1999-2002 ke společné měně přistoupilo 12 zemí z tehdejších 15, zahrnující Belgie, Finsko, Francii, Irsko, Itálii, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Španělsko a Řecko. K nepřijetí eura se rozhodly Velká Británie a Dánsko, zatímco kritéria pro přijetí eura nesplnilo Švédsko. Dalším přistoupivším státem do měnové unie bylo v roce 2007 Slovinsko, následně v roce 2008 Malta a Kypr, v roce 2009 Slovensko, v roce 2011 Estonsko, v roce 2014 Lotyšsko a v roce 2015 Litva (euroskop.cz, 2019d).

Euro používají jako svoji měnu i některé země mimo EU, a to Kosovo, Černá Hora, dále na základě smluv s Evropskou unií také Monako, Vatikán, Andorra a San Marino. (fxstreet.cz, 2019)

Hospodářská unie v současné době sdružuje 28 členských států. Asi nejčastěji diskutovanou otázkou současné doby je vystoupení Velké Británie z Evropské unie a následné snížení na 27 členských států. K rozhodnutí o uspořádání referenda došlo ve Velké Británii v roce 2015, kdy jeho konání neformálně přislíbil tehdejší premiér David Cameron před parlamentními volbami, ve kterých pak jeho strana dominovala. Cameron si však vystoupení z EU nepřál a intenzivně propagoval setrvání v Unii. Britové však nesouhlasili s přílivem imigrantů východní Evropy – zejména Polska, Rumunska a Bulharska, azylantů z Afriky a Blízkého východu (respektive s imigrační politikou EU uplatňovanou vůči imigrantům z těchto regionů) a nesouhlasili s povinností implementovat právo EU do legislativy Velké Británie. Velký problém viděli Britové i v tom, že imigranti z jiných členských zemí EU mají nárok na stejné sociální příspěvky, jako občané Velké Británie – např. příspěvek na dítě a kompenzace

nízké mzdy. V britském referendu pak podpořilo odchod z EU téměř 52 % voličů. (interaktivni.rozhlas.cz, 2019)

Z hlediska vztahu k rozpočtu EU patří Velká Británie k největším čistým plátcům, protože do evropského rozpočtu přispívá o 1,4 % národního rozpočtu více, než z něj obdrží. Britští zastánci setrvání v Unii tvrdí, že tento deficit je plně kompenzován přístupem na jednotný trh. Skeptici na druhou stranu tvrdí, že přístup k jednotnému trhu mohou mít i bez členství v EU, jako má například Norsko (díky členství v Evropském hospodářském prostoru) či Švýcarsko. Tyto země také přispívají do evropského rozpočtu, ale méně než Velká Británie. Británie konkrétně odvádí 128 liber na obyvatele, Norové 106 liber a Švýcaři 53 liber (interaktivni.rozhlas.cz, 2019). Tato možnost je však pro Británii po opuštění EU jen málo reálná zejména z toho důvodu, že Norsko i Švýcarsko vedle obchodních smluv souhlasily i s volným pohybem osob. Bez této výsady však Evropská unie Británii svůj trh pravděpodobně neotevře. (interaktivni.rozhlas.cz, 2019)

Na druhé straně se hovoří i o rozšiřování Unie. Ve svém projevu o stavu Unie z roku 2017 předseda Evropské komise Jean Claude Juncker zmínil klíčový význam jednoty uvnitř Unie, dále pak možnost rozšiřování EU o zejména o státy západního Balkánu (europeum.org, 2019).

V roce 2018 Komise přijala strategii pro „přesvědčivou perspektivu rozšíření pro západní Balkán a větší angažovanost EU v tomto regionu“. Bylo stanoveno šest stěžejních iniciativ, jež EU bude realizovat, aby podpořila transformaci západního Balkánu v oblastech společného zájmu. Jedná se o opatření v oblastech upevnění právního státu, spolupráce v oblasti migrace a bezpečnosti, rozšíření energetické unie EU na západní Balkán, zavedení širokopásmového připojení v regionu nebo redukce poplatků za roaming. Pro to, aby země západního Balkánu mohly do EU vstoupit, musí projevit silnou politickou vůli, uskutečnit reformy a vyřešit spory se sousedy. (Ec.europa.eu, 2019)

2.8 Jednotný trh Evropské unie

„Vybudování společného trhu pokládaly západoevropské země vytvářející Evropské hospodářské společenství vždy za svůj hlavní cíl. Měl jim zajistit užší vzájemnou spolupráci, zvýšení konkurence, koncentraci výroby, prohloubení specializace a kooperace, a tím zvýšení efektivnosti. Cílem tedy bylo zajistit v evropských podmínkách výhody, které svým subjektům poskytuje vnitřní trh Spojených států amerických.“ (Cihelková, Jakš a kol., 2004 s. 159).

Společný trh představuje třetí vývojový stupeň ekonomické integrace. Podle Kučerové (2010) se jedná o situaci, kdy členské státy umožní volný obchod se zbožím a službami a zároveň svolí i k volnému pohybu osob. Cihelková a kol. (2011) dodávají, že je nezbytné odstranění cel a kvót v exportu a importu mezi členskými zeměmi a existence společného celního sazebníku.

Termín společný trh byl použit v jedné z Římských smluv z roku 1957⁵. Tento výraz se používal do 80. let 20. století a vykazoval jeho atributy, tzn., zahrnoval celní unii a docházelo k postupné redukci omezení **pohybu zboží a pracovních sil**. S pojmem jednotného trhu bylo možné se setkat až po roce 1985⁶. Jednotný trh mimo výše zmíněných atributů uplatňoval i svobodu **volného pohybu osob, služeb a kapitálu**. (Cihelková a kol., 2011). Pro identifikaci rozdílu mezi společným a jednotným trhem je však třeba rozlišit termín **volný pohyb pracovních sil** a **volný pohyb osob**.

Volný pohyb pracovních sil umožňuje dle Kučerové (2010) obyvatelům pracovat v jakékoli členské zemi bez pracovního povolení.

Volný pohyb osob se považuje za jednu ze základních svobod, která je zaručena občanům Evropské unie na základě unijního práva. Zahrnuje právo volného pohybu pro obyvatele v jakékoli členské zemi, dále umožňuje se i v jakékoli zemi EU usadit, žít a pracovat. Volnému pohybu osob výrazně dopomohla schengenská smlouva, ve které

⁵ Smlouva o EHS

⁶ Byl použit v Jednotném evropském aktu

se smluvní strany (vybrané členské státy EU a některé země mimo EU) zavázaly zrušit kontroly na společných hranicích (Ministerstvo vnitra ČR, 2019). Mezi přínosy volného pohybu osob řadí Kunešová, Mrkvan a kol. (2005) mimo jiné i možnost pro obyvatele společného trhu kandidovat či být volen, cestovat nebo podnikat na jakémkoli místě na území těchto zemí.

Rozdíl mezi společným trhem a jednotným trhem EU je dle Cihelkové a kol. (2011) tedy hlavně v tom, že společný trh představuje propojení národních trhů, zatím co jednotný trh spočívá v jejich postupném slučování do jediného trhu.

Volný pohyb zboží je základem fungujícího vnitřního trhu. Umožňuje spravedlivou soutěž jednotlivých ekonomických subjektů na trzích. Problémem dokonale volného pohybu zboží jsou však rozdílně nadefinované národní požadavky na výrobky zejména z důvodu ochrany spotřebitele nebo životního prostředí (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2019).

Mezi další omezení zcela volného pohybu zboží napříč EU řadí Cihelková, Jakš a kol. (2004) odlišné technické normy a předpisy jednotlivých členských zemí, porušení volné soutěže ze strany státních úřadů v případě státních zakázek, aj. To vedlo k neustálým kontrolám na hranicích, zejména kvůli poctivému odvádění daně z přidané hodnoty, daně spotřební, veterinární kontrole zvířat a potravin, statistickým účelům, ověření dovozních licencí či technické kontroly nákladních automobilů. Stagnace procesu vytvoření společného trhu vedla k rozhodnutí Rady k harmonizaci technických norem a předpisů, které ve většině případů musely být přijaty jednomyslně.

Za **volný pohyb služeb** považujeme možnost poskytnout služby na vnitřním trhu evropské unie. Jejich poskytovatel je může prodávat v jakémkoli z členských států se stejnými podmínkami, jako by je poskytoval v domácí zemi. Služby se mohou poskytovat buď usazením se v jiné členské zemi, nebo přes hranice. (euroskop.cz, 2019b)

Poskytování služeb na jednotném trhu EU se dle Kučerové (2010) řídí principem, jež stanoví země spotřeby. Důvodem pro toto rozhodnutí je ochrana spotřebitele. Existuje

zde však i možnost skrytého protekcionismu, jež může vést k preferencím spotřebitele, jež je skeptický vůči kvalifikaci společnosti, jež služby poskytuje.

Volný pohyb kapitálu se dá vyložit jako možnost volného pohybu plateb, například platby za dovoz zboží a služeb. Volný pohyb kapitálu dále zahrnuje i portfoliové a přímé zahraniční investice, operace na finančních trzích, investice do nemovitostí, bankovní úvěry, půjčky, pojištění a jiné (euroskop.cz, 2019c).

Jednotný trh EU je dle Cihelkové a kol. (2011) doplněn i o další atributy, jež neobsahuje integrační stupeň společného trhu. Jedná se zejména o koordinaci hospodářských politik členských zemí⁷.

Spolupráce Evropské unie je pevně navázána na společné části legislativy členských zemí. Společná legislativa výrazně ovlivňuje fungování členských zemí (viz kapitola 2.5 – pravomoci EU).

⁷ Viz kapitola č. 3.2

3 Vybrané politiky EU a společný rozpočet

Termín „politiky EU“ se používá pro označení oblastí spolupráce členských zemí EU. Politiky se klasifikují podle typu pravomoci, kterou v dané oblasti má EU (viz kapitola 2.5).

Hlavní odlišností mezi jednotlivými politikami EU není dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) pouze to, kdy vzešly legislativně v platnost, ale míra přenesení rozhodovacích pravomocí na EU a úroveň hloubky spolupráce. Základním prvkem, podle něhož se řeší politiky na národní nebo nadnárodní úrovni, je zásada subsidiarity. Zásada subsidiarity souvisí pouze s oblastmi, v nichž má EU sdílenou pravomoc, tzn., že se nevztahuje na oblasti výlučné či doplňkové pravomoci EU⁸.

Společné politiky jsou dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) oblasti společného zájmu. Způsob spolupráce musí být nedílnou součástí legislativy Evropské unie a je nadefinován Lisabonskou smlouvou⁹.

3.1 Charakteristika vybraných politik EU

Evropská integrace je dle Kučerové (2010) oproti jiným integracím nevídaně koordinovaná v celé řadě činností. Díky takovéto hloubce, které evropská integrace dosáhla, vznikly instituty společných politik. Společné politiky se vyznačují jednotným řízením v určitých oblastech, ve kterých členské státy přenesly své kompetence na nově vytvořené nadstátní instituce.

Koordinace hospodářských politik probíhá pomocí evropského semestru, což je cyklus, v němž členské země přijmou pokyny a doporučení pro sestavení svých rozpočtových plánů. Cyklus začíná listopadem po zveřejnění roční analýzy růstu a trvá do června¹⁰.

⁸ Zásada subsidiarity byla více vysvětlena v kapitole 2.6 – Pravomoci EU.

⁹ Konkrétní rozdělení výlučných, sdílených a doplňkových politik bylo rozebráno v kapitole 2.6 Pravomoci EU.

¹⁰ Viz příloha A

Účelem je zajistit zdravé veřejné finance, podpořit hospodářský růst a zamezení nadměrných makroekonomických nerovnováh (Rada Evropské unie, 2014).

Společná obchodní politika

Společná obchodní politika je dle Smlouvy o fungování EU, čl. 3 výlučnou politikou. Tato smlouva v čl. 206 uvádí základní rámec pro realizaci této politiky. Dle Kučerové (2010) je tato politika důsledkem, jež přinesly strategické cíle tehdejšího Evropského hospodářského společenství. Spočívá v liberalizaci vzájemného obchodu, ale i ve společném jednání vůči třetím (nečlenským) zemím.

Svobodný obchod, jenž společná obchodní politika přináší, jsou dle Plchové, Abraháma a Helíska (2010) cestou k optimální alokaci zdrojů ve světovém měřítku. Autoři dále zmiňují dopady ve formě zvýšení užtku spotřebitelů, optimální alokaci zdrojů v závislosti na komparativních výhodách, vznik tlaku konkurence na domácí producenty a tlak na snižování cen, který má za následek protiinflační účinek.

Obchod v rámci EU se realizuje v souladu s principy a pravidly vnitřního trhu Evropské unie (Cihelková, Jakš a kol. 2004).

Mezi nástroje společné obchodní politiky patří (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016):

- **Preferenční dohody**, jimiž EU poskytuje různá obchodní zvýhodnění.
- **Dohoda o vytvoření Evropského hospodářského prostoru**, v rámci které má EU zpravené vztahy s Islandem, Lichtenštejnskem a Norskem.
- **Dohoda o vytvoření celní unie**, v rámci níž má EU smlouvu s Andorrou, Monakem, Tureckem a San Marinem.
- **Dohoda o vytvoření zóny volného obchodu**, v rámci níž jsou upravené vztahy například s Jordánskem, Kanadou, Mexikem či Palestinskou autonomií.
- **Asociační dohody**, jež jsou připraveny pro země, z nichž se předpokládá budoucí vstup do EU.

- **Dohody o stabilizaci a přidružení**, do nichž se řadí například země, jež spadají pod politiku sousedství, např. Egypt, Jordánsko, Maroko či Tunisko.
- **Dohody o partnerství a spolupráci**, v nichž se jedná zejména s východními státy jako Arménie, Ázerbájdžán či Gruzie.

Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika představuje politiku sdílenou a dle Kučerové (2010) se jedná o nejvýraznější důsledek evropské integrace. Představuje nejvíce diskutovanou politiku, jejíž protekcionismus a agrární opatření neustále nabírají na síle. Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) dodávají, že je nejstarší sektorovou politikou.¹¹

Hlavní cíle společné zemědělské politiky byly nadefinovány Římskou smlouvou a dále byly rozvinuty Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o založení Evropského hospodářství.

Cílem společné zemědělské politiky je:

- zvýšení produktivity podporou technického pokroku při optimálním využívání výrobních faktorů,
- zajištění spravedlivé životní úrovně pro zemědělce,
- stabilizace trhů,
- zabezpečení přiměřené ceny pro koncového spotřebitele (Smlouva o fungování EU, konsolidované znění, část třetí, hlava III, čl. 39).

Společná zemědělská politika je dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) jedna z nejvíce integrovaných politik EU. Mezi důvody autoři řadí stav v poválečné Evropě, kdy bylo možné domácí produkcí zemědělských surovin zásobovat pouze 80 % trhu. Zajištění dostatečné síly zemědělství se stalo pro tehdejší EHS prioritou. Mezi další příčinu autoři řadí politický důvod. V poválečném období si Francie, kde v zemědělství pracovala zhruba pětina obyvatelstva, prosadila společnou zemědělskou politiku za

¹¹ Založena v roce 1962. (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016)

cenu vytvoření volného obchodu s průmyslovými výrobky, na které se specializovalo válkou zničené Německo. Jako poslední důvod autoři označují vliv sociální, který způsobuje odliv obyvatelstva z vesnic do velkých měst. Cílem bylo tedy zajistit minimální příjmy zemědělských producentů a zabránit tak jejich odchodu. K realizaci společné zemědělské politiky se využívá složitý systém různých nástrojů, které jsou schvalovány na období dané víceletým finančním rámcem EU¹².

Všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport

Vzdělávací politika je dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) doplňkovou politikou EU a buduje si ji každý stát svépomocí. Rozdíly lze nalézt v odlišném přístupu k soukromému a veřejnému školství, délce povinné školní docházky, systému hodnocení studentů či univerzitním vzdělávání.

Evropská unie se v této oblasti zaměřuje na podporu výuky jazyků členských států a podporu uznání akademické klasifikace v jiné členské zemi. Pro podporu a modernizaci mládeže založila program Erasmus+, jež poskytuje příležitost studia, vzdělání či získání pracovních zkušeností pro mládež v jiných členských zemích Unie (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016).

Regionální politika a koheze

Regionální a strukturální politika Evropské unie usnadňuje dle Smlouvy o fungování EU (část třetí, hlava XVIII, čl. 174) realizaci integračního procesu díky snižování rozdílů ekonomické úrovně mezi jednotlivými oblastmi Unie.

Z historického hlediska regionální a strukturální politiky je nutno zmínit, že při vzniku Evropského hospodářského společenství nebyla tehdejšími zájmem, zejména proto, že mezi tehdejšími členy neexistovaly výrazné diference. Cihelková, Jakš a kol. (2004) uvádějí, že ke změně došlo až při rozšíření společenství o Dánsko, Irsko a Velkou Británii, kdy velké rozdíly ekonomické úrovně vykazovalo Irsko.

¹² Viz podkapitola 3.3

Politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti se realizuje s využitím systému různých nástrojů, které jsou schvalovány vždy na období víceletého finančního rámce. V současném finančním období (2014-2020) patří k základním nástrojům této politiky Strukturální a investiční fondy EU, konkrétně:

- Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF)
- Evropský sociální fond (ESF)
- Fond soudržnosti (FS/CF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV/EAFRD)
- Evropský námořní a rybářský fond (ENRF/EMFF) (dotaceu.cz, 2019a).

3.2 Rozpočet EU

Evropská unie je specifický druh společenství, jež nefunguje jen na základě ekonomické spolupráce, ale představuje hlubokou integraci, která sdílí společné cíle. Finančním nástrojem sloužícím k realizaci společných cílů je společný rozpočet. Společnou rozpočtovou politiku realizují orgány Evropské unie (Kučerová, 2010). Základní legislativní rámec pro financování EU stanoví Smlouva o fungování EU, Hlava II.

Z rozpočtu EU jsou dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) hrazeny výlučné politiky EU, politiky sdílené jsou hrazeny na základě zásady subsidiarity a politiky doplňkové jsou hrazeny zejména z rozpočtů členských zemí.

V porovnání rozpočtu EU s rozpočty jednotlivých států lze dle Kunešové, Mrkvana a kol. (2005) identifikovat jisté odlišnosti. Jako první je možné zmínit, že rozpočet EU nesmí být naplánován jako **deficitní**. Případný vzniklý schodek nesmí být vyrovnán zadlužením. V případě, že by schodek ve společném rozpočtu vznikl, jedinou možností jak situaci vyřešit je, pokrýt jej dodatečnými příspěvky členských zemí na úkor jejich vlastních rozpočtů. Další typickou odlišností je dle Kunešové, Mrkvana a kol. (2005) **nízká pružnost** rozpočtu. Velká část výdajů je v rámci rozpočtu EU stanovena víceletým finančním rámcem dopředu a nelze je ovlivňovat v závislosti na současné ekonomické situaci. Mezi další specifika rozpočtu řadí Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) **velikost rozpočtu**, který je ve výši pouze 1 % hrubého národního důchodu,

příjmy rozpočtu, jež jsou z 86 % financovány příspěvky členských zemí a **výdaje** rozpočtu, které jsou specifické zejména oblastmi jejich vynaložením (např.: podpora regionů, konkurenceschopnost, zemědělství, apod.).

Víceletý finanční rámec je dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) jedním ze specifíků rozpočtu Evropské unie. Vyjednávání o financích EU je velmi problematické, zejména díky rostoucímu počtu členských zemí, a tak je rozpočet schvalován na 7 let dopředu. Aktuální víceletý finanční rámec je stanovený na období 2014-2020 a má zajistit, aby výdaje EU korespondovaly se stanovenou metodikou v rámci limitů vlastních zdrojů. V polovině víceletého finančního rámce je zpravidla provedeno přezkoumání vlastních zdrojů Evropské unie a zahajuje se rovněž diskuze o podobě příjmů a výdajů rozpočtu v následujícím víceletém finančním rámci.

Příjmy rozpočtu EU se v aktuálním finančním rámci dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) dělí na zdroje vlastní, zdroje plynoucí z daně z přidané hodnoty a na příspěvek z HNP (hrubý domácí důchod) daného členského státu.

Vlastní zdroje se skládají zejména z cel na zboží dovezené ze třetích zemí a dávek z cukru. Do rozpočtu EU plyne z těchto zdrojů 75 % z celkové částky a zbytek si ponechávají členské státy na pokrytí nákladů na výběr cla a zemědělské dávky. **Příjmy založené na dani z přidané hodnoty** představují výši 0,3 % z harmonizovaného základu DPH členského státu, některé členské země mají sazbu pro odvod DPH sniženou. **Hrubý domácí důchod** představuje největší zdroj příjmů Evropské unie a spočívá v odvodu všech členských zemí procentní sazbu ze svého HNP. Mezi **jiné zdroje příjmů** se řadí daně a jiné srážky z odměn zaměstnanců Evropské unie, bankovní úroky, příspěvky nečlenských zemí Evropské unie, úroky z prodlení a pokuty firem, které porušily právní předpisy v oblasti hospodářské soutěže. (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016)

Výdaje rozpočtu EU dle Laciny, Strejčka a Blížkovského (2016) financují zejména politiky EU (viz kapitola 2.6). Výdaje rozpočtu každý rok navrhuje Komise (v rámci platného víceletého finančního rámce) a schvalují je společně Rada a Parlament. Parlament má právo rozpočet zamítnout a vrátit Komisi k přepracování.

Struktura výdajů z rozpočtu EU se v aktuálním víceletém finančním rámci člení do následujících hlav (Kozelský a Majchráková, 2013):

- Hlava 1: Inteligentní růst podporující začlenění
 - Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost
 - Soudržnost hospodářská, sociální a územní
- Hlava 2: Ochrana a řízení přírodních zdrojů
- Hlava 3: Svoboda, bezpečnost a spravedlnost, Občanství
- Hlava 4: Globální Evropská unie
- Hlava 5: Administrativní správní výdaje
- Hlava 6: Náhrady.

4 Dopady vstupu České republiky do EU

4.1 Vymezení základní problematiky

Účast v mezinárodní integraci Evropské unie má pro Českou republiku, stejně jako pro jiné státy mnoho makroekonomických, mikroekonomických i neekonomických dopadů. Analýza veškerých dopadů členství v EU přesahuje rozsah této práce, proto se autorka v následující kapitole zaměří pouze na některé z těchto efektů.

Subjektem analýzy je Česká republika a vývoj vybraných ukazatelů po vstupu do Evropské unie. Dopady byly analyzovány pomocí dostupných sekundárních dat, jedná se tedy čistě o kvantitativní výzkum metodou desk research¹³.

Jako předmět analýzy byla zvolena účast České republiky na jednotném trhu Evropské unie, hlavní pozornost byla věnována základním čtyřem svobodám jednotného trhu, zejména pak vývoji zahraničního obchodu (zboží, služeb), pohybu přímých zahraničních investic, vývoji pracovního trhu České republiky, dále byla pozornost věnována dopadům plynoucím ze společného rozpočtu Evropské unie a existenci měnové unie. Legislativní důvody rovněž ovlivnily ekonomickou situaci České republiky, tato problematika je však vhodná pro odborníky v oblasti práva a tak ji autorka do vyhodnocení efektů nezařadila. Pro snazší deskripci dopadů členství ČR v EU byly stanoveny následující obecné výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- 1) Přispělo zapojení ČR do EU ke zvýšení zahraničního obchodu s ostatními zeměmi Evropské unie?
- 2) Došlo vzhledem k volnému pohybu služeb k ztrátě konkurenceschopnosti českých společností?
- 3) Jak ovlivnil volný pohyb kapitálu ekonomiku České republiky?

¹³ Více o problematice desk research viz Eger, Egerová, 2017

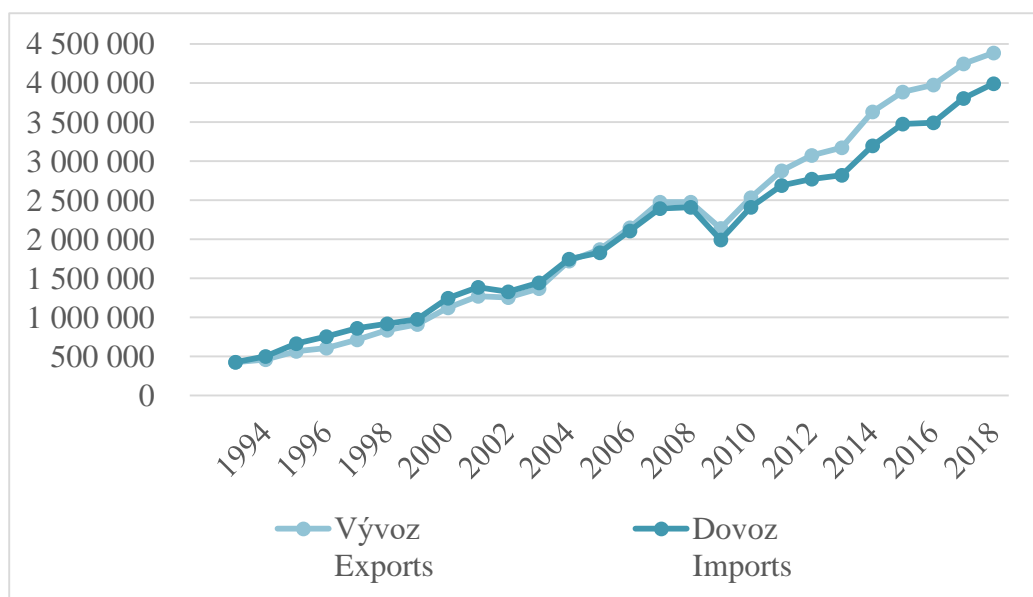
- 4) Jak se změnil pracovní trh v průběhu členství České republiky v Evropské unii?
- 5) Jaká je pozice ČR ke společnému rozpočtu EU a jaké faktory ji ovlivňují?
- 6) Má existence eurozóny dopady na českou ekonomiku?
- 7) Byly během členství České republiky v Evropské unii identifikovány nějaké negativní dopady?

4.2 Dopady volného pohybu zboží na ekonomiku České republiky

Pro naplnění svobody volného pohybu zboží v rámci společného trhu musí být splněné i charakteristiky integračního stupně celní unie. Existence celní unie znamená pro zúčastněné státy zrušení cel a kvót a kontroly na celních hranicích, dále pak umožňuje plynulejší export a import do spřízněných zemí.

Česká republika, stejně tak jako ostatní státy východní Evropy, může těžit ze skutečnosti levnější pracovní síly oproti státům západní Evropy. Tento fakt může sloužit jako stimul pro zahraniční společnosti, aby přesunuly výrobu na území České republiky. Takovéto společnosti mohou na území ČR vybudovat výrobní závody, ve kterých zboží projde výrobním cyklem a převezé se na cílový trh zahraniční společnosti. Vývoz a dovoz je možno sledovat na základě statistiky zahraničního obchodu se zbožím v přeshraničním pojetí. Tyto statistiky zachycují fyzický přesun zboží přes české hranice, zároveň však bez změny vlastnictví.

Obrázek 2: Vývoj přeshraničního vývozu a dovozu v letech 1993-2018 (mil. Kč)

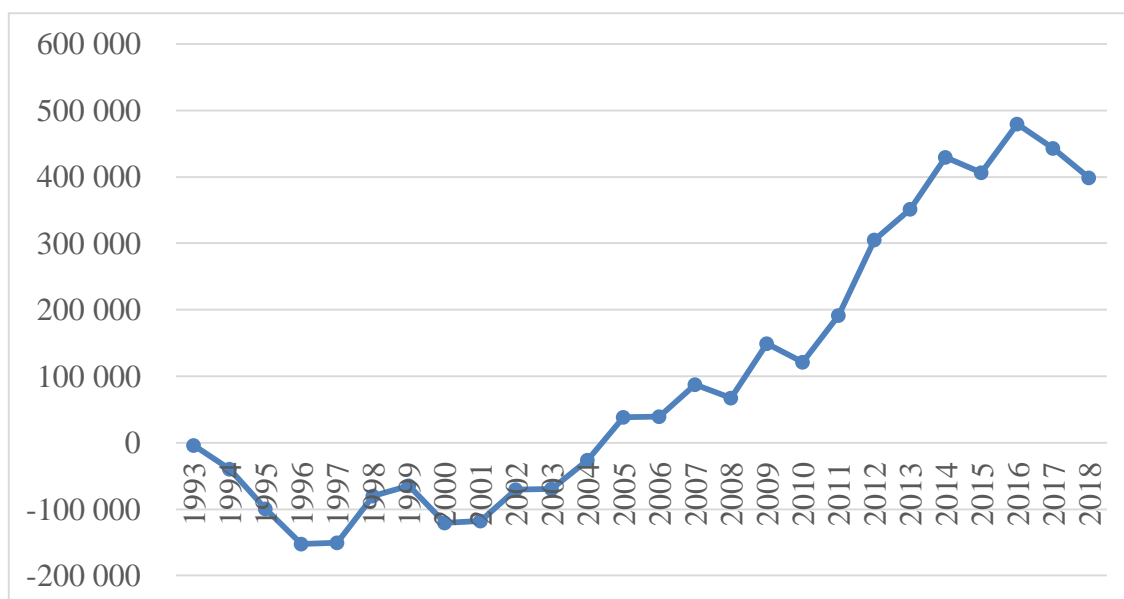
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019a

Do roku 2004, než Česká republika vstoupila do Evropské unie, vykazovaly statistiky větší přeshraniční dovoz, než vývoz (viz obrázek č. 2). Po roce 2004 došlo k převýšení vývozu nad dovozem a k rapidnímu růstu přeshraničního obchodu. Zatímco v roce 2003 byly hodnoty zahraničního vývozu i dovozu nižší než 1 500 mld. Kč, v roce 2018 byl vývoz ve výši 4 391 mld. Kč a dovoz 3 992 mld. Kč¹⁴.

Na problematiku se váže i výše bilance přeshraničního obchodu, která zachycuje rozdíl mezi přeshraničním vývozem a dovozem.

¹⁴ Viz příloha B

Obrázek 3: *Bilance přeshraničního obchodu v letech 1993-2018 (mil. Kč)*

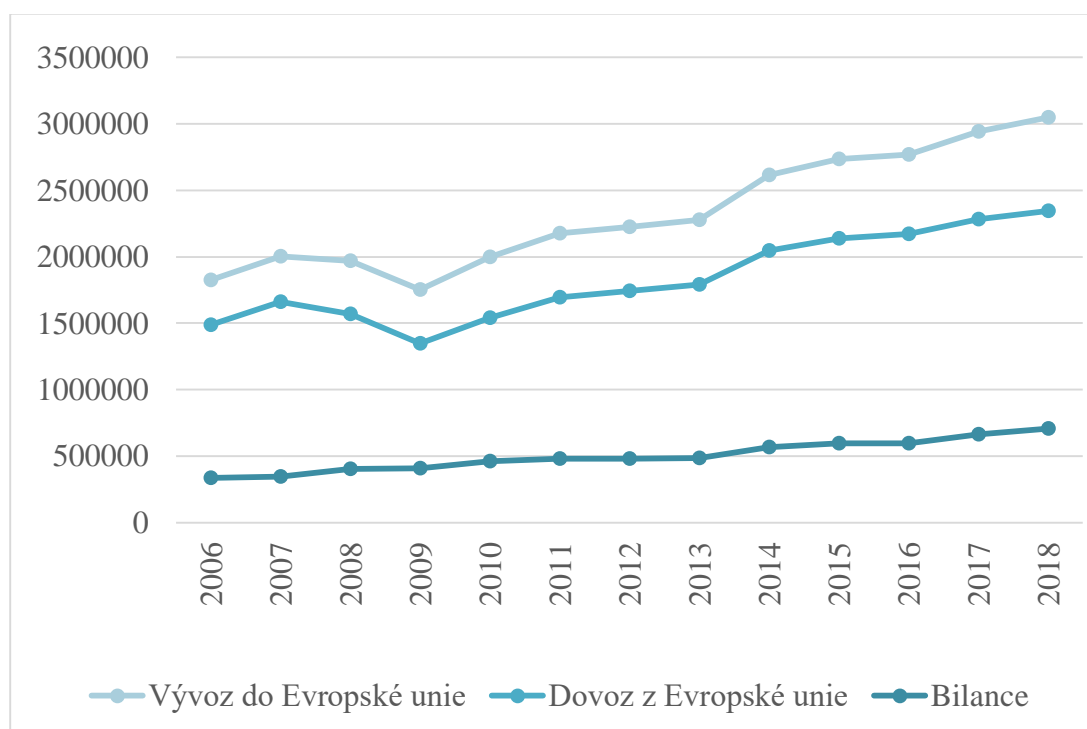

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019a

V období mezi lety 1993-2004 byla bilance zahraničního obchodu v přeshraničním pojetí v záporných číslech (viz obrázek č. 3). Po roce 2004 však vývoz převýšil dovoz a bilance přeshraničního vývozu a dovozu se dostala do kladných čísel. V roce 2018 byla vykázána kladná bilance ve výši 399 mld. Kč. Nárůst zahraničního obchodu byl způsoben zejména vzhledem k prudkému rozvoji globalizace, přeshraniční ekonomické spolupráci vlastnický propojených společností a vstupu na jednotný trh Evropské unie.

Zrušení cel mezi ČR a členskými státy a zavedení společného celního sazebníku EU v ČR vedlo i k prohloubení obchodní spolupráce mezi Českou republikou a ostatními členskými státy Evropské unie (viz obrázek č. 4).

Obrázek 4: Zahraniční obchod ČR se zbožím se státy EU v letech 2006-2018 v národním pojetí

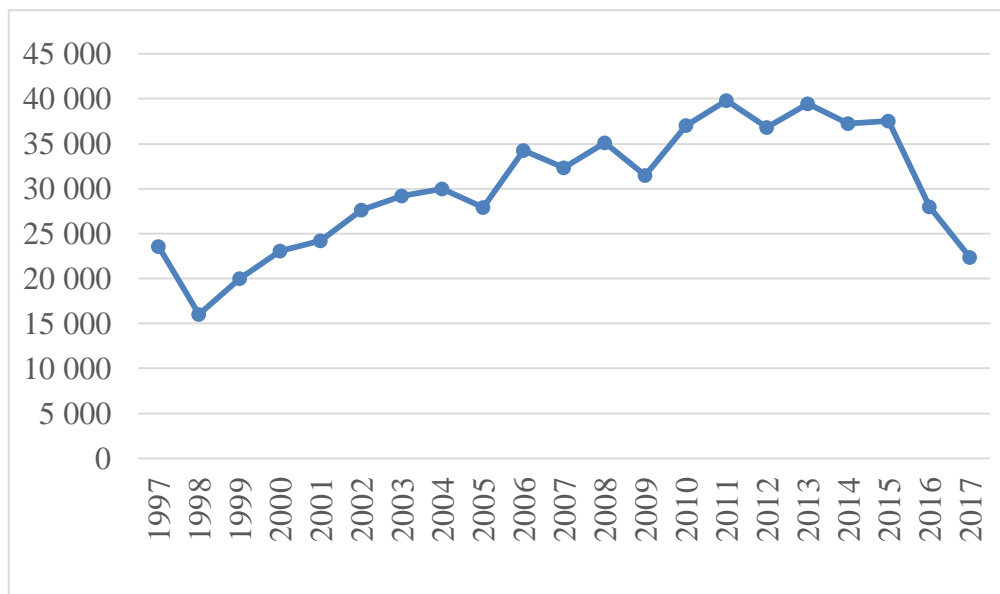
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019b

Po vstupu České republiky do Evropské unie vykazoval zahraniční obchod s členskými státy rostoucí trend do roku 2007, kdy světová hospodářská krize ovlivnila jeho vývoj a následnou depresi. Po roce 2010 došlo k ozdravení globálního trhu a následnému růstu zahraničního obchodu ČR se státy EU, jež trvá do současné doby. V roce 2018 byla bilance zahraničního obchodu se zbožím mezi ČR a členskými státy Evropské unie ve výši přebytku 706 mld. Kč, což představuje 2,1 násobek přebytku vykázaného v roce 2006¹⁵.

Vzhledem ke zrušení celních hraničních kontrol došlo v České republice ke snížení nákladů na tuto činnost. Dalším důležitým efektem, plynoucím ze zrušení cel a kvót je rapidní nárůst kamionové dopravy napříč Českou republikou.

¹⁵ Viz příloha C

Obrázek 5: Vývoj kamionové dopravy v letech 1997-2017 (mil. tkm)¹⁶

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019c

Po vstupu na jednotný trh Evropské unie bylo zaznamenáno mírné oslabení kamionové dopravy. Od roku 2006 však lze zaznamenat její rapidní nárůst (viz obrázek č. 5). Svého maxima kamionová doprava dosáhla v roce 2011, kdy bylo vykázáno zvýšení o 33 % oproti roku 2004. Po roce 2016 však kamionová doprava klesá. Tento výkyv však nebyl způsoben poklesem kamionové dopravy jako takové. Statistiky totiž zachycují veškeré dopravce v závislosti na registraci vozů v České republice. Jelikož se Česká republika potýká s nedostatkem řidičů v kamionové dopravě, jedná se o přenesení kamionových zakázek na zahraniční subjekty.

¹⁶ Do grafu nebyla zahrnuta vnitrostátní kamionová doprava.

4.3 Dopady volného pohybu služeb na ekonomiku České republiky

Volný pohyb služeb v rámci připojení k jednotnému trhu Evropské unie přinesl četné dopady na českou ekonomiku. Nejvýznamnější vlivy byly zaznamenány v sektorech bankovníctví, pojišťovnictví a dopravních službách.

Pro realizaci volného pohybu služeb v sektoru bankovníctví a pojišťovnictví byly největším úskalím odlišná legislativa a podmínky pro vykonávání činností bankovních institucí. Bylo tedy možné vstoupit na zahraniční trh a poskytovat zde bankovní služby, avšak instituce se musela podrobit podmínkám domácího trhu (euroskop.cz, 2019b). Problematika finančních služeb a jejich liberalizace byla zveřejněna v Bílé knize (odst. 101-107) v roce 1985. Základní nadefinovaná pravidla se týkala **jednotné licence bank**, tzn., podmínky pro udělení licence k vykonávání činnosti byly harmonizovány, **kontroly domácí země**, tzn., kontrolním orgánem po udělení licence bude orgán domácí země a **vzájemného uznávání**, tzn., členská země musí uznávat výsledek kontroly, kterou provádí orgán domovské země (Komise Evropských společenství, 1985).

Liberalizace finančních služeb přivedla na český trh konkurenci v podobě zahraničních bank a pojišťoven, které spolu s příchodem představily českým spotřebitelům i nové bankovní produkty (euroskop.cz, 2019b). Konkurence v podobě poskytování finančních služeb zahraničními institucemi donutila české instituce, aby snížily vysoké bankovní poplatky a poskytly českým spotřebitelům lepší smluvní podmínky.

Tabulka 1: Přehled počtu klientů vybraných bank v ČR (mil.)

Banka	Počet klientů v roce 2015	Počet klientů v roce 2016	Počet klientů v roce 2017
Česká spořitelna	4,79	4,71	4,68
ČSOB	2,83	2,80	3,67
Komerční banka	1,65	1,65	1,67
MONETA Money Bank	1,07	0,97	1,03
Fio Banka	0,55	0,67	0,82
mBank	0,57	0,63	0,65
Air Bank	0,42	0,52	0,62
UniCredit Bank	-	0,35	0,42

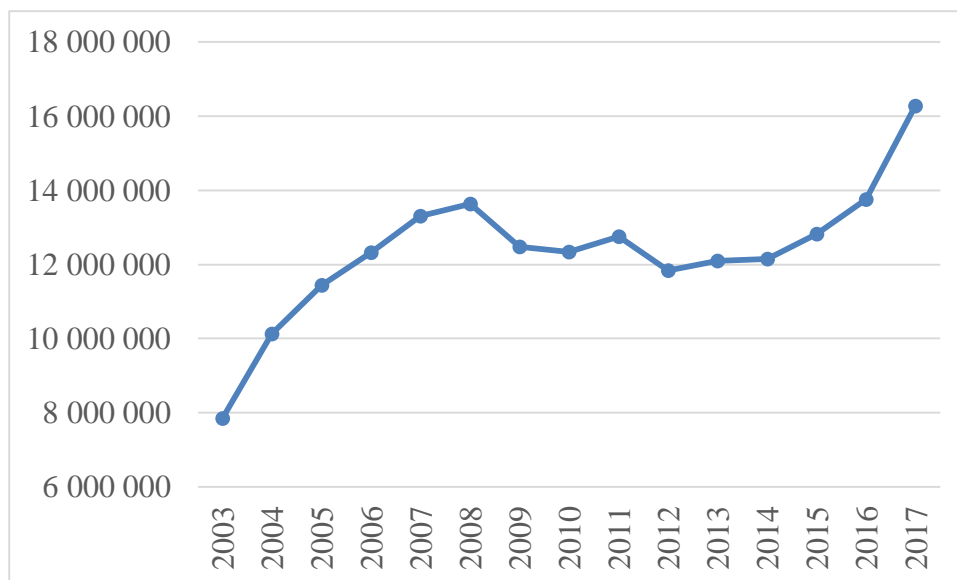
Zdroj: Finance.cz, 2019

V České republice v roce 2017 na nejvyšších příčkách v počtu klientů dominují zejména zahraniční bankovní instituce. Nejatraktivnější pro české klienty je Česká spořitelna (vlastněná rakouskou Erste Group Bank AG), následuje ČSOB (vlastněná belgickou KBC Bank), Komerční banka (vlastněná z 60 % francouzskou Sociétés Générale), MONETA Money Bank (vlastněná z 83 % zahraničními právníckými osobami). Pátou nejoblíbenější bankou je česká Fio Banka. Dále se v žebříčku nejatraktivnějších bank v ČR umístila Air Bank (vlastněná nizozemskou PPF, N: V.), polská mBank a italská UniCredit Bank. Vzhledem k faktu, že většina zahraničních bank nabízí nulové poplatky za vedení účtu a bankovní operace, jedná se o velkou konkurenci pro české instituce, které musí neustále zlepšovat své služby a poskytovat je za nižší cenu, aby se mohla nárůstu konkurence vyrovnat. Nejlépe se se zahraniční konkurencí vyrovnává již zmíněná Fio banka, která se neustále rozrůstá o nové klienty a nabízí jim výhodné služby v podobě například nulových poplatků za vedení účtu. V roce 2017 byl oproti roku 2016 zaznamenán nárůst v počtu klientů o 22,4 %.

Pro realizaci volného pohybu služeb v sektoru dopravních služeb mělo velmi pomalý vývoj vzhledem k existenci státních monopolů v letecké a železniční dopravě. Budoucnost společné dopravní politiky ovlivnila Bílá kniha v roce 1985 se svými návrhy společné dopravní politiky.

Příchod zahraniční konkurence poskytující dopravní letecké služby způsobil odliv zákazníků k zahraničním společnostem, zejména nízkonákladovým, avšak vzhledem k svobodě volného pohybu osob došlo k růstu mezinárodní letecké dopravy.

Obrázek 6: Výkony letišť v osobní letecké dopravě v letech 2003-2017

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019d

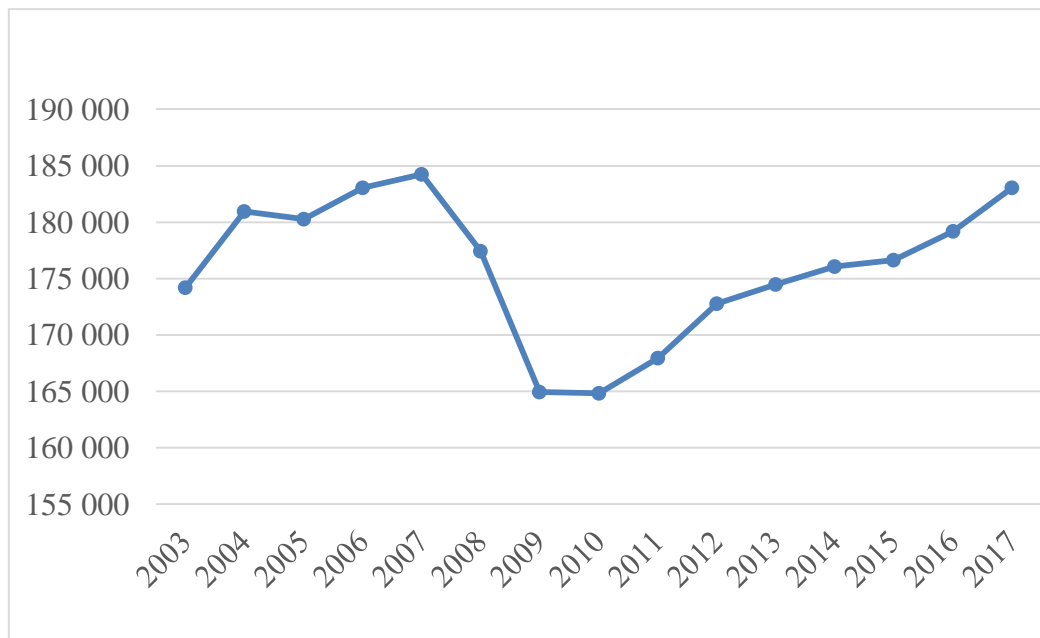
Tento fakt v konečné podobě způsobil nárůst letecké dopravy v České republice (viz obrázek č. 6). Existence nové konkurence donutila české dopravce snížit cenu přepravních služeb v letecké dopravě. I přes tento fakt si společnost České aerolinie drží 31. příčku největší letecké společnosti Evropy (fly4less.cz).

Liberalizaci v železniční dopravě ovlivnila až směrnice 91/440/EHS, o rozvoji železnic EHS, jež vešla v platnost v červnu roku 1991, tedy půl roku před plánovaným dosažením integračního stupně společného trhu.

Železniční doprava nevykazuje výrazné odchylky od stavu v roce 2003. I přes fakt, že České dráhy působily dojmem „líného monopolu“, v důsledku nárůstu české konkurence v rámci národního trhu začaly intenzivně modernizovat železnice i dopravní prostředky. V současné době jsou nejvýznamnějšími konkurenty Českých drah české společnosti RegioJet, Leo Express a GW Train Regio. Ke zlepšování služeb tlačí České

dráhy i britská společnost Arriva, která je dceřinou společností národního dopravce Deutsche Bahn (domaci.ihned.cz, 2019).

Obrázek 7: Přeprava cestujících železniční dopravou v letech 2003-2017

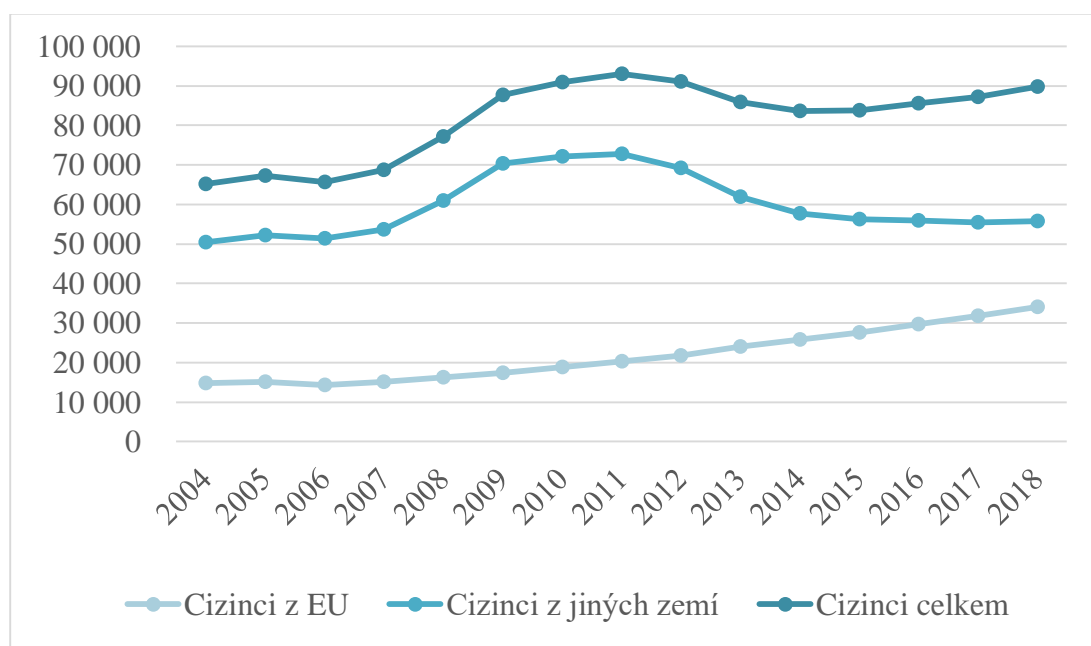
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019d

Zejména díky skutečnosti modernizace, zvýšenému ohledu na životní prostředí a zlepšení služeb poskytovaných zákazníkům se po poklesu v letech 2008-2010 znovu zvýšila obliba české železniční dopravy, která v roce 2017 vykazuje 5% nárůst oproti roku 2003.

Otázkou však je, zda se dokáží České dráhy připravit na nátlak zahraniční konkurence do roku 2033, kdy dojde k dokončení procesu liberalizace české železnice. Dokončení liberalizace však může představovat pro společnost i možnost obsluhy zákazníků v zahraničí (domaci.ihned.cz, 2019).

Významným poskytovatelem služeb na území České republiky jsou i živnostníci z jiných členských zemí EU podnikající na území České republiky.

Obrázek 8: Vývoj počtu cizinců s platným živnostenským oprávněním v letech 2004-2018

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019e

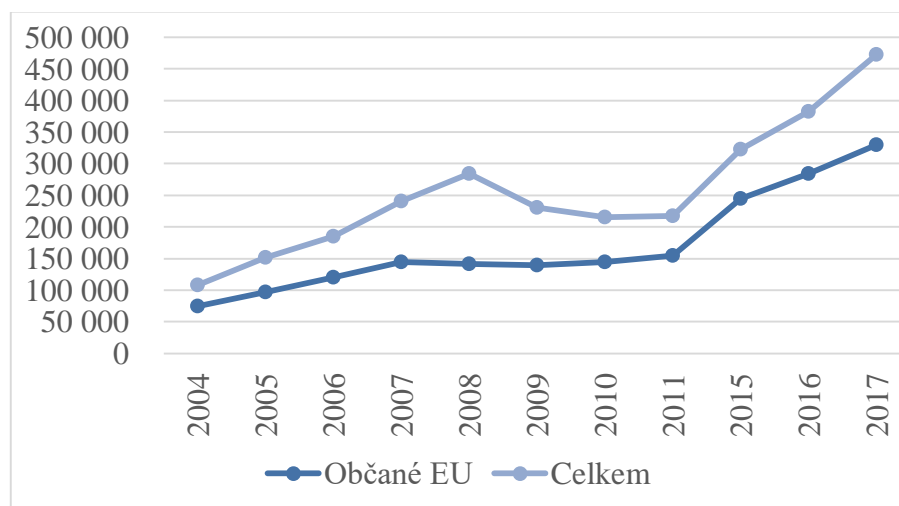
V době vstupu České republiky do Evropské unie byl poměr cizinců z jiné členské země EU s platným živnostenským listem v České republice 23 % k 77 % živnostníkům ze zbytku světa. I přes to, že vývoj počtu cizinců z nečlenských zemí EU vykazoval během členství ČR v Evropské unii značné zvýšení v letech 2007-2011 a následný pokles trvající do roku 2015 (viz obrázek č. 8), jejich počet stoupl mezi lety 2004 a 2018 o 11 %. Oproti tomu trend počtu cizinců s platným živnostenským průkazem ze zemí EU vykazuje od roku 2004 pozitivní vývoj. Mezi obdobími 2004 a 2018 se jejich počet v České republice zvýšil o celkových 130 %. V roce 2018 byl celkový počet cizinců s platným živnostenským oprávněním z nečlenských států Evropské unie 55 729, z čehož 39 % představovali obyvatelé Ukrajiny. Dalšími četnými cizinci byly občané Vietnamu (38 %), Ruska (6 %), Spojených států amerických (3 %) a další. Cizinci s platným živnostenským oprávněním z členských států Evropské unie byli v roce 2018 v počtu 34 114. Převažovali občané Slovenska (52 %), dále pak z Německa (9 %), Polska (7 %), Velké Británie (5 %), Bulharska (5 %), Rumunska (5 %), atd.

Výsledkem tohoto vývoje je skutečnost, že se celkový počet cizinců s živnostenským oprávněním na trhu České republiky zvýšil během členství v EU o 38 %. Toto zvýšení značí na jedné straně vznik konkurence pro české živnostníky. Na druhé straně osoby podnikající s živnostenským oprávněním odvádějí do veřejných rozpočtů ČR daň z příjmu a odvody na sociální a zdravotní pojištění. Zároveň mohou vytvářet pracovní příležitosti pro české občany.

4.4 Dopady volného pohybu osob na pracovní trh České republiky

Volný pohyb pracovních sil poskytl občanům EU/EHP a Švýcarska možnost pracovat bez pracovního povolení v jakékoli členské zemi EU/EHP nebo Švýcarsku. Před vstupem České republiky do EU a na jednotný trh považovali Cihelková a kol. (2001) jen za málo pravděpodobné, že bude zaznamenán výrazný příliv pracovních sil do České republiky. Největší bariérou dle autorů byla jazyková bariéra, nižší platové ohodnocení v ČR než v tehdejší EU a vyšší míra nezaměstnanosti.

Obrázek 9: Vývoj počtu občanů EU/EHP, Švýcarska a cizinců evidovaných na úřadu práce v letech 2004-2017

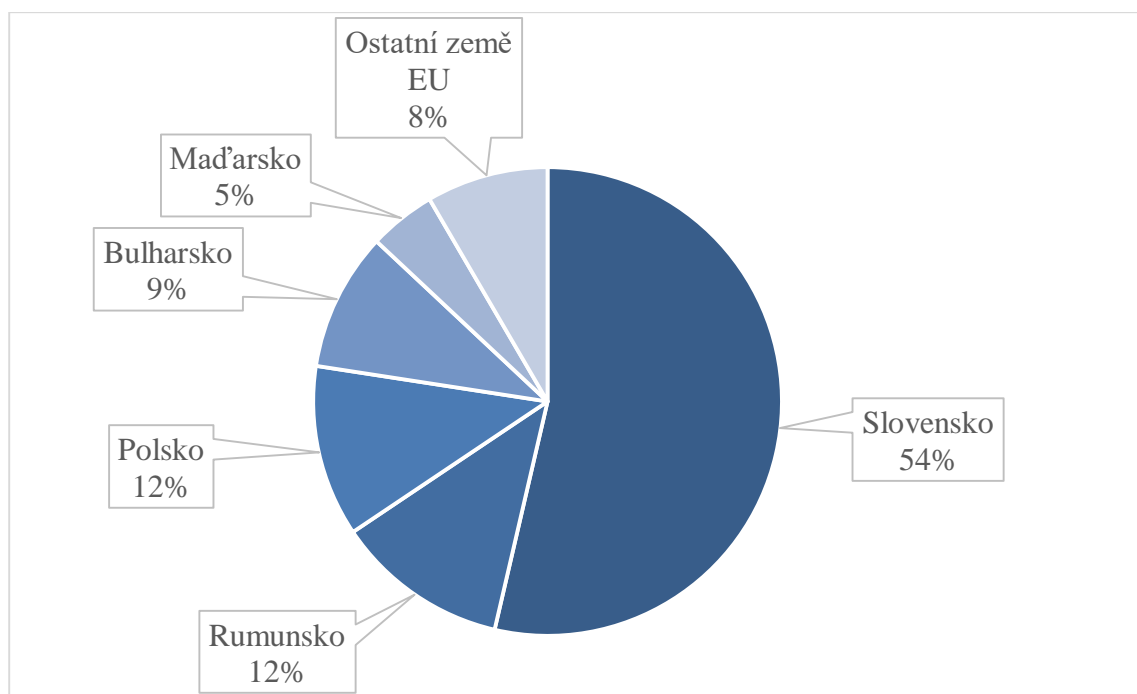
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019e

Navzdory predikcím došlo po vstupu na jednotný trh k rapidnímu nárůstu zahraniční pracovní síly v České republice (viz obrázek č. 9). V letech 2004-2008 se největší

přírůstech evidoval z řad sousedních zemí Slovenska a Polska.¹⁷ Zatímco počet pracovních sil ze Slovenska se oproti roku 2004 do roku 2008 zvýšil o 68 %, počet pracovních sil z Polska se za stejný časový interval zvýšil o 133 %.

Po roce 2007, kdy se Evropská unie rozrostla o další 2 členy – Bulharsko a Rumunsko, začal značný příliv i z těchto dvou nových členských zemí. I přes to, že Maďarsko vstoupilo do Evropské unie v roce 2004, rapidní nárůst pracovní síly z Maďarska byl zaznamenán až mezi lety 2012-2015.

Obrázek 10: Struktura zahraničních pracovních sil z EU v ČR v roce 2017

Zdroj: Vlastní zpracování Českého statistického úřadu, 2019e

V současné době tvoří společně Slovensko, Rumunsko, Polsko, Bulharsko a Maďarsko¹⁸ 5 největších komunit pracovních sil z Evropské unie na území České

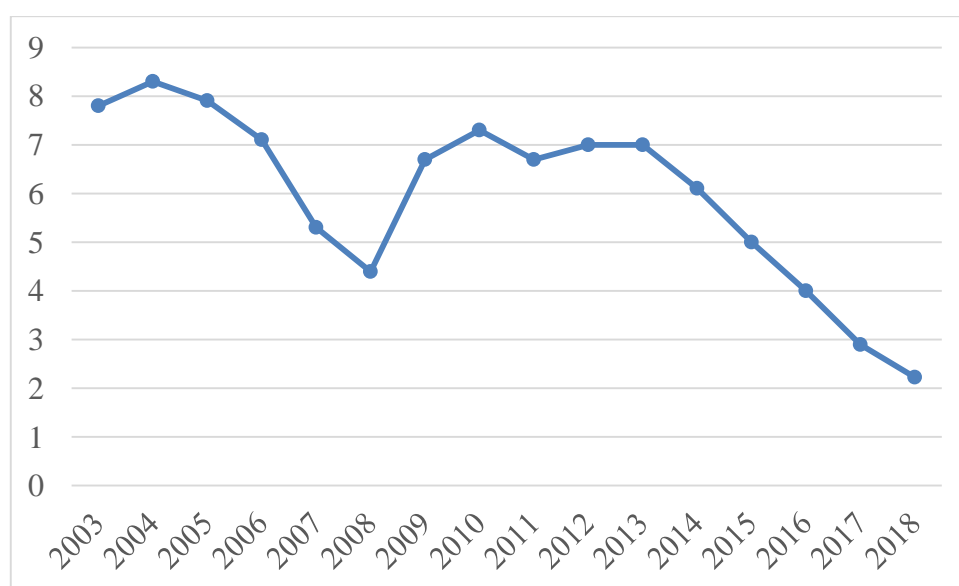
¹⁷ Od roku 2004 jsou mezi cizince evidované úřady práce řazeni cizinci v postavení zaměstnanců a podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti rovněž cizinci, kteří pracovali jako společníci obchodních společností, členové družstev či jako členové statutárních orgánů obchodních společností a družstev, a přitom se kromě účasti na řízení společnosti věnovali plnění tzv. běžných úkolů. Změna legislativy se poprvé radikálněji projevila v údajích za rok 2005.

¹⁸ Konkrétně Slovensko (177 059), Rumunsko (39 504), Polsko (39 083), Bulharsko (31 528) a Maďarsko (15 230).

republiky. V celkovém souhrnu představuje zahraniční pracovní síla (472,354 tis.) v České republice 9 % ze všech pracujících obyvatel (5 221,6 tis.), 6 % jsou občané Evropské unie (330,154 tis.).

V souvislosti s růstem počtu zahraničních pracovníků se pro ČR jako hrozba může jevit růst míry nezaměstnanosti českých pracovních sil související s ochotou nejvíce zastoupených zahraničních pracovních sil na území České republiky nabízet práci na pracovním trhu za nižší mzdu, než obyvatelé ČR.

Obrázek 11: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v České republice v letech 2003-2018

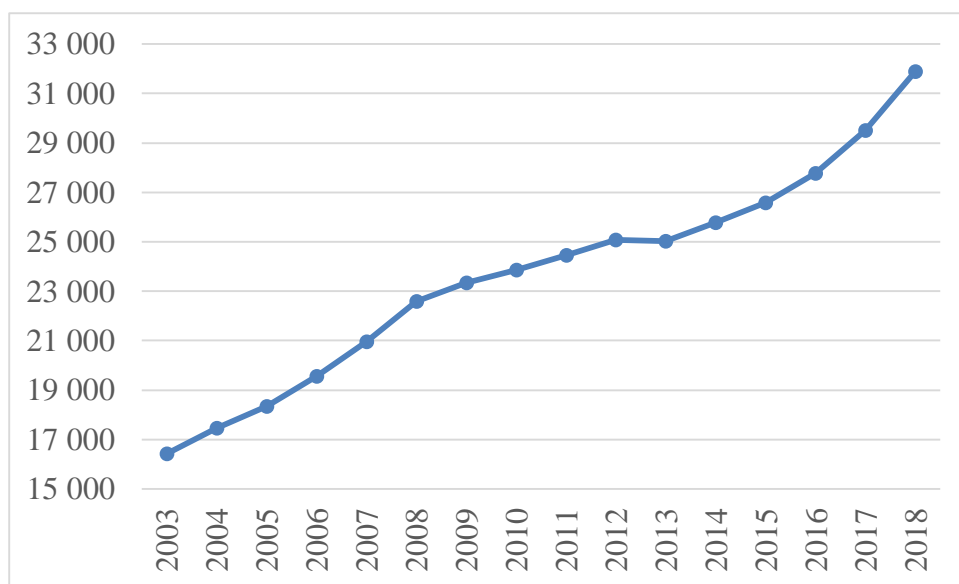
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019g

Dopady svobod jednotného trhu jsou však provázané a i přes to, že po vstupu na jednotný trh začal značný příliv zahraniční pracovní síly, rozšířily svoji působnost na českém trhu i zahraniční společnosti, jež začaly pracovní příležitosti nabízet. V průběhu let lze pozorovat neustálé snižování¹⁹ obecné míry nezaměstnanosti v České republice (viz obrázek č. 11).

Na snižování obecné míry nezaměstnanosti se váže i výše průměrné měsíční mzdy.

¹⁹ Vyjma období 2008-2010, kdy jsou data ovlivněna dopadem celosvětové hospodářské krize

Obrázek 12: Vývoj nominální mzdy v České republice v letech 2003-2018 v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019f

Navzdory přílivu zahraničních pracovních sil a schopnosti konkurovat české pracovní síle v ceně nabízené práce se průměrná měsíční hrubá mzda mezi lety 2003-2018 neustále zvyšovala. Zdůvodněním je již zmíněný neustálý příliv zahraničních firem a zakládání nových společností na území České republiky. Tím vznikají nové pracovní příležitosti pro české občany i zahraniční pracovní sílu v takové rychlosti, že v současné době vznikl nedostatek pracovních sil na českém trhu. Tento nedostatek tlačí výši mezd nahoru. Důvodem tohoto nedostatku jsou rovněž změny v demografické struktuře české populace. To má za důsledek klesající podíl pracovních sil v nižší věkové kategorii, stárnutí populace, což souvisí s nízkou porodností od konce 80. let.

Na druhé straně negativním dopadem volného pohybu pracovních sil je v současné době pro pracovní trh České republiky odliv kvalifikovaných zaměstnanců do členských zemí EU, kde je mzdové ohodnocení vyšší, než v České republice. V současné době se Česká republika potýká s nedostatkem pracovních sil, zejména programátorů, vývojářů a IT profesí, lékařů, atd. (Businessinfo.cz, 2019). Nerovnováhu mezi nabídkou a poptávkou je možné řešit zvýšením mezd v odvětvích, kde je kvalifikovaných pracovníků nedostatek. Růst mezd stimuluje příchod nové pracovní síly, která by tuto nerovnováhu omezila. Dalším způsobem je navýšení kapacit pro absolventy v oborech, po nichž je

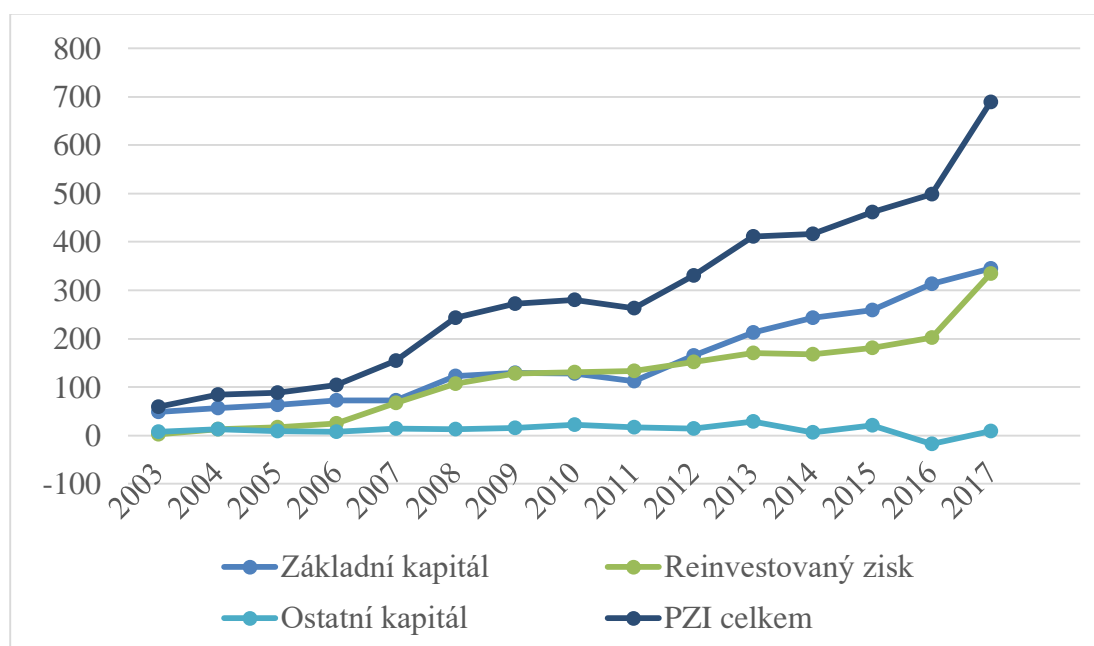
velká poptávka, díky čemuž by měla být volná pracovní místa zaplněna (moneymag.cz, 2019).

4.5 Dopady volného pohybu kapitálu na ekonomiku České republiky

Volný pohyb kapitálu je velmi významnou svobodou jednotného trhu. Liberalizace volného pohybu kapitálu byla součástí Maastrichtské smlouvy z roku 1992. Úplného uvolnění pohybu kapitálu členské země dosáhly až v roce 1994 (euroskop.cz, 2019c).

Možnost volně investovat kapitál v jiné členské zemi EU umožňuje investorům a občanům vybrat optimální investiční příležitost pro zhodnocení volných finančních prostředků. Volný pohyb kapitálu mezi členskými zeměmi EU se projevil mimo jiné v růstu přímých zahraničních investic. Přímá zahraniční investice je *„taková přeshraniční investice, která odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu (podnik přímé investice), který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika přímého investora.“* (ČNB, 2019b). Přímá zahraniční investice se skládá ze základního kapitálu, reinvestovaného zisku a ostatního kapitálu (ČNB, 2019b).

Obrázek 13: Stav českých přímých investic v zahraničí k 31. 12. daného roku (mld. CZK).

Zdroj: Vlastní zpracování dle České národní banky, 2019c

Při popisu vývoje stavu (souhrnné hodnoty v mld. Kč) českých přímých investic v zahraničí je vhodné rozdělit vývoj jejich stavu na tři fáze. V první fázi v letech 2003-2009 (viz obrázek č. 13) stav českých přímých investic v zahraničí neustále rostl. V letech 2003-2006 se na stavu českých přímých investic v zahraničí nejvíce podílely investice do základního kapitálu. Po roce 2006 byl vykázán rapidní nárůst stavu reinvestovaného zisku, a investice do základního kapitálu a reinvestovaného zisku se téměř vyrovnaly.

V roce 2010 v závislosti na světové hospodářské a finanční krizi stav českých přímých investic v zahraničí stagnoval a stav na konci roku 2011 vykazoval dokonce pokles.

Od roku 2012 stav českých přímých investic v zahraničí vykazuje neustálý růst. Největší podíl na celkové hodnotě stavu představuje základní kapitál, který převyšoval reinvestovaný zisk až do roku 2017, kdy se položky opět téměř vyrovnaly. Na konci roku 2017 stav českých přímých investic v zahraničí dosáhl hodnoty 689,1 mld. Kč, což

v porovnání se stavem na konci roku 2016 znamená nárůst o 191 mld. Kč²⁰. Od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU, vzrostla hodnota českých přímých investic v zahraničí z 84,1 mld. Kč na konci roku 2004 na hodnotu 689,1 mld. Kč na konci roku 2017, což představuje nárůst o 819 %.

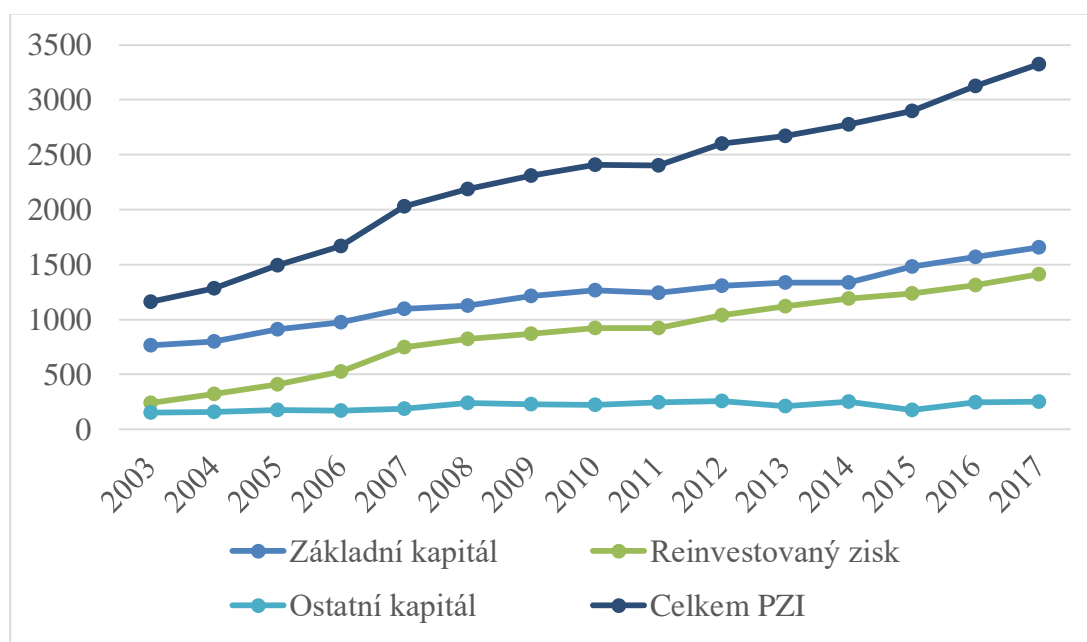
Z hlediska odvětvové struktury převažovaly v letech 2003-2006 investice do peněžnictví a pojišťovnictví. V letech 2007-2009 je však vystřídal sektor nemovitostí a služeb pro podniky²¹. Po roce 2010 se na stavu českých přímých investic v zahraničí podílel v převážné míře sektor peněžnictví a pojišťovnictví. Na konci roku 2017 hodnota českých přímých investic v tomto sektoru představovala 76 % celkových českých přímých investic v zahraničí. Na celkovém stavu českých přímých investic v zahraničí se dále významně podílel zpracovatelský průmysl (7,5 %), stavebnictví (4,3 %), profesní, vědecké a technické činnosti (3,3 %), velkoobchod, maloobchod; opravy motorových vozidel (2,7 %), výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (2,4 %) a ostatní sektory (3,8 %) (ČNB, 2019b).

Z hlediska teritoriální struktury měly na celkovém stavu českých přímých investic v letech 2003-2006 největší podíl investice na Slovensku, od konce roku 2007 do současnosti největší podíl připadá na investice v Nizozemsku (na konci roku 2017 tvořily investice v Nizozemsku 29,8 % českých přímých investic v zahraničí). Významnými destinacemi pro české přímé investice jsou také další státy EU (procentuální hodnoty uvádějí podíl zemí na stavu českých přímých investic v zahraničí na konci roku 2017): Lucembursko (19,1 %), Kypr (18,2 %), Slovensko (8,9 %), Rumunsko (3,7 %), Německo (2,6 %), Polsko (2,5 %), Bulharsko (2,3 %) a ostatní země (12,9 %) (Česká národní banka, 2019b).

²⁰ Viz příloha D

²¹ Vývoj byl ovlivněn globální finanční krizí

Obrázek 14: Zahraniční přímé investice v České republice – stav k 31. 12. daného roku (mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019c

Při popisu vývoje stavu (souhrnné hodnoty v mld. Kč) přímých zahraničních investic do České republiky je vhodné rovněž rozdělit vývoj na tři fáze. V první fázi v letech 2003-2009 stav zahraničních investic do ČR neustále rostl (viz obrázek č. 14). Na konci roku 2003 se na stavu přímých zahraničních investic do České republiky nejvíce podílel základní kapitál. Charakteristickou vlastností první fáze je rapidní nárůst reinvestovaného zisku, který na konci roku 2003 představoval 21 % celkového stavu přímých zahraničních investic do ČR a do konce roku 2009 vzrostl na 38 % hodnoty stavu přímých zahraničních investic do ČR.

V druhé fázi v letech 2010 a 2011 v závislosti na celosvětové finanční krizi stav přímých zahraničních investic stagnoval.

Ve třetí fázi v letech 2012-2017 se stav přímých zahraničních investic do České republiky neustále zvyšoval, avšak pomaleji než v první fázi. Výsledkem byl průměrný 6% meziroční růst stavu PZI. Nejvíce se na stavu PZI v tomto období podílel základní kapitál, který na konci roku 2017 vykazoval stav 50 %. Podíl reinvestovaného zisku byl v téže roce 42 %.

V roce 2017 stav přímých zahraničních investic do České republiky představoval 3 321,3 mld. Kč, tzn., nárůst oproti stavu na konci roku 2016 o 197,1 mld. Kč²². Od roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU, vzrostl stav přímých zahraničních investic z hodnoty 1 280,6 mld. Kč na konci roku 2004 na hodnotu 3 321,3 mld. Kč na konci roku 2017, což představuje nárůst o 259 %.

Z hlediska odvětvové struktury převažovaly v letech 2003-2009 investice do peněžnictví a pojišťovnictví. V roce 2009²³ je však vystřídal sektor zpracovatelského průmyslu, který je pro zahraniční investory v ČR nejatraktivnější do současnosti. V roce 2017 zastupoval 29,2 % celkových PZI, následoval jej sektor finančnictví a pojišťovnictví (28,8 %), činnosti v oblasti nemovitostí (9,4 %), velkoobchod, maloobchod; opravy motorových vozidel (8,8 %), profesní, vědecké a technické činnosti (6,8 %), informace a komunikace (5,6 %), výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (3 %), soukromý nákup a prodej nemovitostí (2,3 %) a ostatní sektory (6 %) (Česká národní banka, 2019b).

Z hlediska teritoriálního členění stavu PZI v letech 2003-2017 se na celkovém stavu PZI v ČR nejvíce podílelo Nizozemsko. Druhý největší podíl na stavu PZI v ČR měly v letech 2003-2012 investice z Německa v letech 2013-2015 investice z Rakouska a v letech 2016-2017 opět druhý největší podíl na stavu PZI v ČR představovaly investice z Německa. V roce 2017 se na konečném stavu PZI podílelo Nizozemsko z 19,9 %, Německo 16,3 %. Dalšími významnými investory byly Lucembursko (15,4 %), Rakousko (10,3 %), Francie (7,5 %), Švýcarsko (4,7 %), Kypr (4,3 %), Itálie (2,9 %) a ostatní země (18,7 %) (Česká národní banka, 2019b).

Přímé zahraniční investice putují ze zemí EU a zbytku světa v České republice zejména do automobilového průmyslu. Příkladem je například Škoda Auto, a.s., jež je dceřinou společností německé Volkswagen Group, a. s.. Dalším příkladem je například Škoda Transportation, a.s., jež je dceřinou společností Nizozemské PPF N. V. Zahraniční investory lákají i tuzemské startupy, zejména v oblasti informačních technologií

²² Viz příloha E

²³ V závislosti na celosvětové finanční krizi

a vývojarství. Příkladem zahraniční investice z Evropské unie do českého startupu v roce 2018 je brněnská společnost ROI Hunter, jež od polské skupiny Agora obdržela částku 4,4 milionu eur (lupa.cz, 2018).

Příliv přímých zahraničních investic má za důsledek zvýšení kapitálové zásoby, jež se postupně projevuje v růstu objemu exportu, ke kterému v České republice v průběhu členství v EU postupně docházelo, (viz kapitola 4.2). Rostoucí příliv PZI významně zvýšil i počty pracovních míst a přispěl ke snižování míry nezaměstnanosti v ČR (viz kapitola 4.4). PZI významně ovlivňují hospodářský vývoj České republiky. Jejich výše výrazně ovlivňuje velikost hrubého domácího produktu. Vývoj ukazatele hrubého domácího produktu je uveden v následující kapitole.

4.6 Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti

Politika hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie usnadňuje dle Smlouvy o fungování EU (část třetí, hlava XVIII, čl. 174) realizaci integračního procesu díky snižování rozdílů ekonomické úrovně mezi jednotlivými oblastmi Unie.

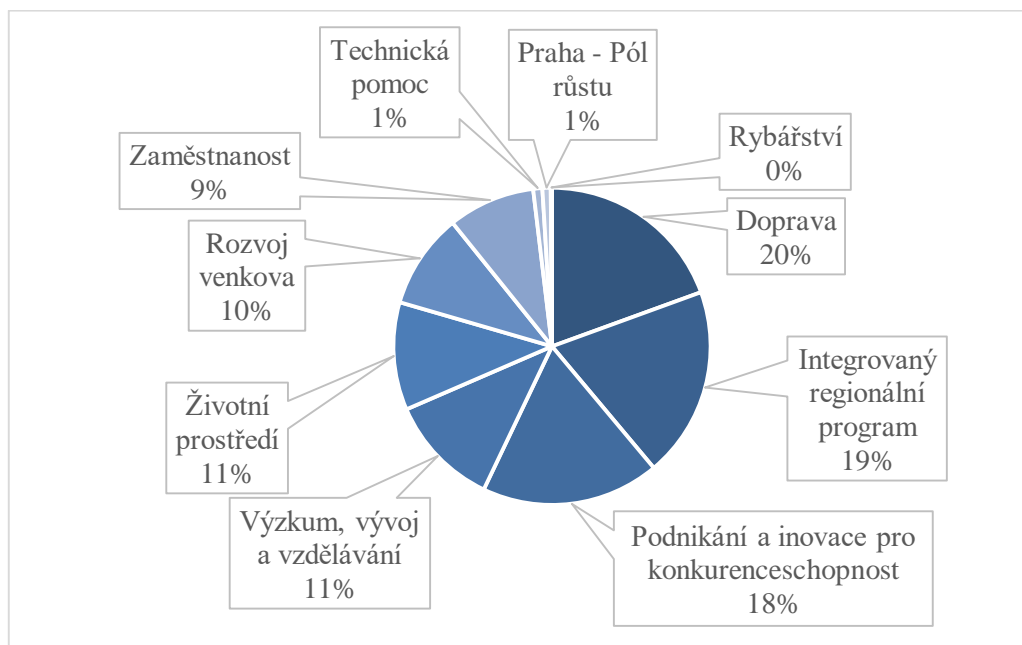
Základním dokumentem, jež je nutný pro čerpání financí z Evropských strukturálních a investičních fondů je Dohoda o partnerství. Dohoda má za úkol analyzovat na základě dokumentace na úrovni evropské, národní i regionální současnou situaci ČR, její rozvojové potřeby a potenciál. Díky analýze lze stanovit, kam budou finance z fondů směřovat. Další částí Dohody o partnerství jsou i základní implementační opatření, dále obsahuje popis integrovaných přístupů a přílohu k naplňování předběžných podmínek, který definuje opatření, jež musí být splněna, aby ČR mohly finanční prostředky z fondů využívat (dotaceu.cz, 2019d).

V programovém období 2014-2020 byly pro alokaci evropských strukturálních a investičních fondů vytvořeny následující národní operační programy:

- OP Doprava,
- Integrovaný regionální OP,
- OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost,
- OP Výzkum a vývoj a vzdělávání,
- OP Životní prostředí,
- Program rozvoje venkova,
- OP Zaměstnanost,
- OP Technická pomoc,
- OP Praha – pól růstu,
- OP Rybářství (dotaceu.cz, 2019b).

Alokaci finančních prostředků v ČR v současném programovém období znázorňuje následující obrázek.

Obrázek 15: Alokace Evropských strukturálních a investičních fondů mezi jednotlivé národní programy v ČR v období 2014-2020 v mld. Euro

Zdroj: Vlastní zpracování dle dotaceu.cz, 2019b

Největší část příjmů ze strukturálních a investičních fondů Evropské unie je v ČR alokována na kohezní politiku a společnou zemědělskou politiku. V největší míře finance plynou do programu Doprava (20 %), Integrovaný regionální program (19 %), Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (18 %), Výzkum, vývoj a vzdělávání (11 %), Životní prostředí (11 %), Rozvoj venkova (10 %), Zaměstnanost (9 %), atd. (viz obrázek č. 15).

Tabulka 2: Víceletý finanční rámeček pro období 2014-2020 - kohezní politika (tis. EUR, běžné ceny)²⁴

Období	2014-2020	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
méně vyspělé regiony	15282489	2055579	2096732	2138704	2181506	2225164	2269694	2315111
Praha	88204	11864	12101	12344	12591	12843	13100	13362
Kohezní fond (bez CEF)	6258926	835711	856023	876417	895409	913115	932835	949416
Převod do CEF	1116968	106634	125901	237233	157087	160431	162178	167504
Evropská územní spolupráce	339668	16848	24600	35130	63832	65108	66411	67739
z toho přeshraniční spolupráce	296698	14716	21488	30686	55757	56872	58009	59169
z toho nadnárodní spolupráce	42971	2131	3112	4444	8075	8237	8401	8569
Alokace bez CEF celkem	21969287	2920002	2989457	3062595	3153337	3216230	3282039	3345628
Alokace celkem včetně CEF	23086255	3026636	3115357	3299828	3310425	3376661	3444216	3513131

Pozn.: Hodnoty jsou zaokrouhleny na celé tisíce, výsledek jejich součtu může být zaokrouhlením ovlivněn.

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR, 2019b

Alokace na kohezní politiku v programovém období 2014-2020 vykazuje v ČR meziročně stabilní rozdělení příjmů ze společného rozpočtu. V největší míře je financován rozvoj méně vyspělých regionů České republiky²⁵. Praha svojí ekonomickou úroveň převyšuje ostatní regiony České republiky, proto se na ni čerpání pro rozvoj méně vyspělých regionů nevztahuje. Na druhou stranu je oprávněna čerpat v rámci cíle

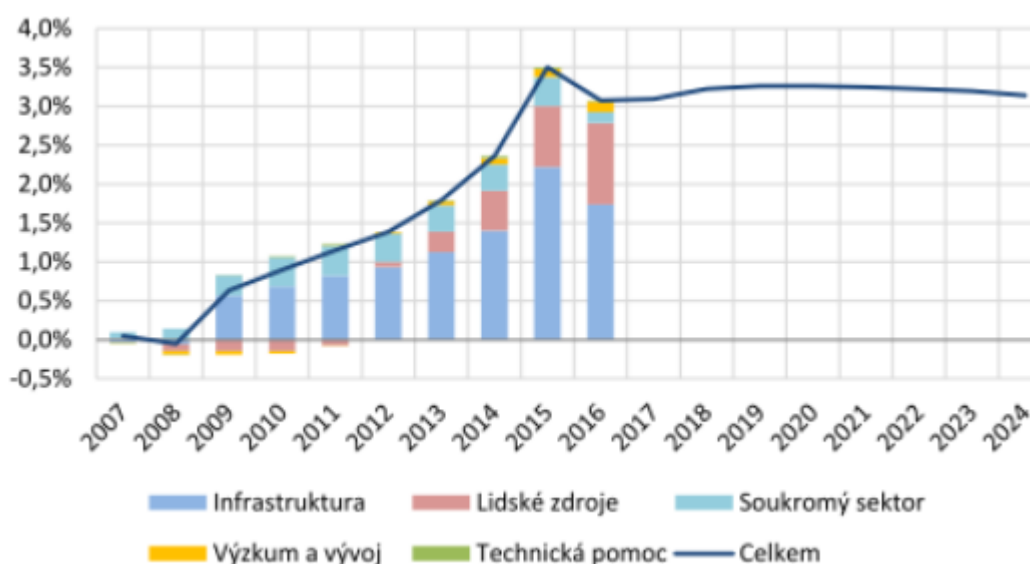
²⁴ Evropská unie přiděluje členským zemím platby z rozpočtu EU v eurech. České subjekty získávají konkrétní částky v korunách přepočtené podle aktuálního měnového kursu Kč/Eur.

²⁵ Seznam regionů soudržnosti, jež existují v ČR, a jejich ekonomickou úroveň vzhledem k průměru EU zobrazuje příloha F

Regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti, v kterém inkasuje menší dotace, než plyne do zbylých regionů ČR (dotaceu.cz, 2019c). Celkem za programové období lze vzhledem k existenci společného rozpočtu čerpat na rozvoj kohezní politiky v České republice částku 23 086 254 723 Eur (viz tabulka č. 2).

Dle studie EurActiv členství České republiky v EU výrazně ovlivňuje i HDP naší ekonomiky. Výsledky jsou přisuzovány čerpání evropských fondů. Studie Úřadu vlády ČR z let 2007-2016 prokázala, že ve zkoumaném období vykazuje ČR neustálý růst HDP, který svého maxima dosáhl v roce 2015 ve výši 3,5 % oproti základně, tzn. výši bez poskytnutých fondů (euractiv.cz, 2018).

Obrázek 16: Dopad Evropských strukturálních a investičních fondů na HDP v období 2007-2016 (rozdíl oproti základně)

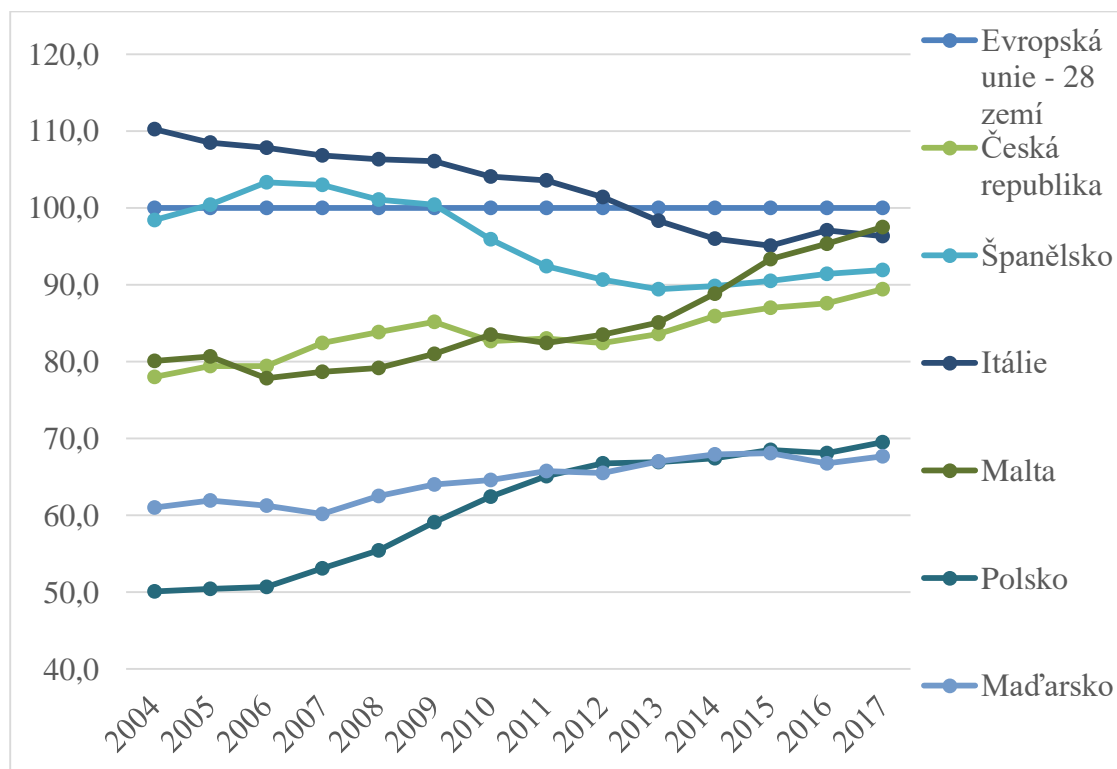
Zdroj: EurActiv.cz, 2018

Nejvíce financí z fondů EU směřuje do infrastruktury (40 %). Investice mimo dálnice a železnice směřují na opravu letišť a místních silničních komunikací. Nejdélejší dobu pro zaznamenání změn v ekonomice představovaly investice do výzkumu a vývoje, které se začaly projevovat na HDP až v roce 2012. Tento fakt souvisí s tím, že inovátorství potřebuje obecně více času pro realizaci do praxe. Dalším podobným příkladem je investice do lidských zdrojů, která se prostřednictvím rekvalifikačních kurzů

a vzdělávání také projevila až v dlouhodobém hledisku. Okamžitý přínos měly investice do soukromého sektoru a technická pomoc (euractiv.cz, 2018).

Nesporný dopad na ekonomiku České republiky je nepřetržitý růst HDP. Z úrovně 78 % se Česká republika dostala na 89,4 % k průměru Evropské unii (Eurostat, 2019b).

Obrázek 17: Vývoj HDP vybraných zemí EU v letech 2004-2017 v % k průměru EU

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2019b

Vývoj HDP na obyvatele patří mezi významné ukazatele porovnání ekonomické vyspělosti země. V případě vývoje HDP na obyvatele České republiky se jedná o významný úspěch. Z obrázku č. 17 je patrné, že v průběhu členství ČR v EU se její ekonomická úroveň zvýšila natolik, že v porovnání ukazatelů HDP na obyvatele postupně směřujeme k některým zemím „evropské patnáctky“ (Španělsko, Itálie či Malta).

4.7 Dopady společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika představuje dle Kučerové (2010) nejvýraznější důsledek evropské integrace. Lacina, Strejček a Blížkovský (2016) dodávají, že je nejstarší sektorovou politikou.

Oblast zemědělství je pro současné období (2014 – 2020) ve finanční perspektivě zahrnuta v hlavě č. 2: Ochrana a řízení přírodních zdrojů (euroskop.cz, 2019e).

Tabulka 3: Alokace pro ČR na zemědělství pro období 2014-2020 (tis. EUR, běžné ceny)²⁶

Období	2014-2020	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Přímé platby	6114727	875305	874484	873671	872830	872819	872809	872809
Rozvoj venkova	2170334	314349	312969	311561	310124	308659	307149	305522
Alokace celkem	8285061	1189654	1187453	1185232	1182954	1181478	1179958	1178331

Pozn.: Hodnoty jsou zaokrouhleny na celé tisíce, výsledek jejich součtu může být zaokrouhlením ovlivněn.

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR, 2019b

V rámci společné zemědělské politiky má Česká republika nárok na žádost o dotace na rozvoj této politiky. Největší podíl na vyplacení dotací vykazují přímé platby zemědělcům. Žádosti o dotace jsou definovány na základě pravidel Společné zemědělské politiky Evropské unie. V současném programovém období 2014-2020 je největší oblast zájmu těchto plateb věnována zejména šetrnému přístupu k životnímu prostředí, podpoře mladých zemědělců z důvodu generační obměny na venkově, jež je klíčové z environmentálního, hospodářského i sociálního hlediska (szif.cz, 2019). Celkem za programové období lze vzhledem k existenci společného rozpočtu čerpat na přímé platby a rozvoj venkova v České republice částku 8 285 060 996 Eur. (viz tabulka č. 3).

²⁶ Evropská unie přiděluje členským zemím platby z rozpočtu EU v eurech. České subjekty získávají konkrétní částky v korunách přepočtené podle aktuálního měnového kursu Kč/Eur.

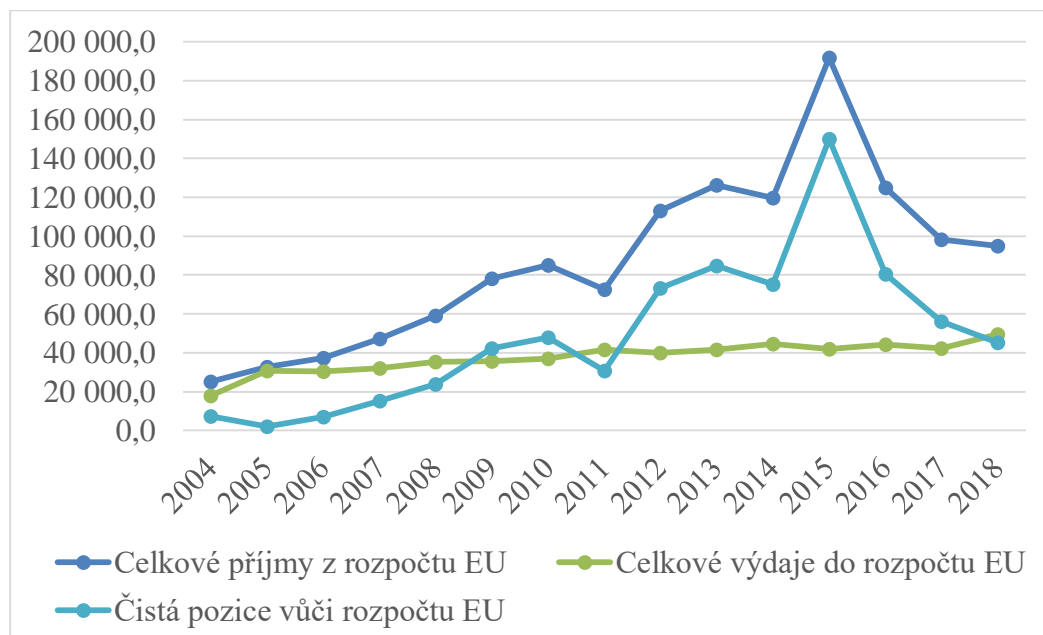
Rozpočet pro společnou zemědělskou politiku pro současné období (2014 – 2020) je v celkové výši 408,31 mld. eur, což představuje 38 % z celkového rozpočtu Evropské unie (euroskop.cz, 2019e).

4.8 Dopady společného rozpočtu na ekonomiku České republiky

Společný rozpočet Evropské unie je finančním nástrojem, jež slouží k realizaci společných cílů EU. Česká republika jako členská země Unie je ovlivňována existencí společného rozpočtu. Na jedné straně na českou ekonomiku mají vliv odvody do rozpočtu EU a na straně druhé příjmy čerpané z rozpočtu EU.

Ve vztahu k rozpočtu EU se členská země může nacházet ve dvou pozicích: buďto v pozici **čistého příjemce**, kdy z rozpočtu EU obdrží více finančních prostředků, než do něj vkládá, anebo v pozici **čistého plátce**, kdy z rozpočtu EU obdrží méně finančních prostředků, než do něj vkládá. Čistá pozice vyjadřuje, zda členský stát do společného rozpočtu EU více odvádí, nebo čerpá.

Obrázek 18: Vývoj čisté pozice ČR vůči rozpočtu EU v letech 2004-2018 (mil Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR, 2019a

Existence společného rozpočtu má na ekonomiku České republiky pozitivní dopad. V letech 2004-2018 nedošlo k situaci, kdy by výdaje do rozpočtu EU převýšily jeho čerpání (viz obrázek č. 18). Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU od vstupu České republiky do Evropské unie byla každoročně v kladných číslech, tedy v pozici čistého příjemce.

Zatímco se platby ČR do rozpočtu EU každoročně mírně zvyšují, trend příjmů vykazuje rozmanitější vývoj. V letech 2004-2009 je možné zaznamenat celkem stabilní meziroční růst v průměru 25 % ročně. V roce 2010 meziroční růst zpomalil na 9 % a v roce 2011 byl zaznamenán pokles o 15 %. V roce 2012 však příjmy začaly rapidně stoupat. Svého maxima dosáhly příjmy z rozpočtu EU v roce 2015, kdy čistá pozice vůči rozpočtu EU byla ve výši 150 mld. Kč. Po roce 2015 příjmy z rozpočtu vykazují opět negativní sklon. Důvodem snížení čisté pozice v porovnání s lety předešlými bylo dočerpávání prostředků z předchozího programového období (2007 – 2013), které výrazně ovlivnilo i předešlý rapidní nárůst čerpání (euroskop.cz, 2019f). V roce 2018 byla čistá pozice vůči rozpočtu EU ve výši 45 mld. Kč, což je oproti situaci v roce 2004, kdy čistá pozice vůči rozpočtu EU byla ve výši 7 mld. Kč, nárůst o 618 %.

Příjmy z rozpočtu EU jsou primárně určeny na financování politik EU²⁷. Jsou každý rok navrhovány Komisí (v rámci platného víceletého finančního rámce) a schvalují je společně Rada a Parlament.

Finance z rozpočtu EU od roku 2007 přinesly dle Úřadu vlády České republiky příležitost vytvořit přímo 72 000 pracovních míst, postavit a rekonstruovat 2 000 km silnic a železnic, regenerovat 42 000 bytů, nakoupit 500 autobusů, trolejbusů a tramvají, zrekonstruovat 175 státem uznaných památek, vybudovat 800 kilometrů cyklostezek, odstranit 700 tis. m² ekologických zátěží, rekonstruovat a postavit 92 čističek vod, revitalizovat 850 tis. m² objektů, ušetřit více než 450 GWH energie a provést tisíce dalších projektů pro podniky, domácnosti, státní správu a ochranu životního prostředí (euroskop.cz, 2019f).

²⁷ Viz kapitola 3.3

4.9 Vliv eurozóny na ekonomiku ČR

I přes to, že Česká republika v současné době není účastníkem měnové unie EU, má na ni existence eurozóny dopad. Při vstupu do Evropské unie se Česká republika zavázala ke vstupu do měnové unie a zároveň k vytváření vhodných podmínek pro vstup do eurozóny.

Prvotním důvodem pro okamžité nepřijetí společné měny eura byly podmínky pro vstup členských zemí EU do měnové unie, které jsou nadefinovány v podobě maastrichtských konvergenčních kritérií. Mezi hlavní kritéria patří **kritérium cenové stability** týkající se míry inflace, **kritérium stavu veřejných financí**. (Do udržitelných veřejných financí patří *schodek VF* a *veřejný dluh*.) Dalšími kritérii jsou **konvergence úrokových sazeb** a **účast v mechanismu směnných kurzů** (Rada Evropské unie, 2017).

Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability dle „*Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií*“ (2018) spočívá v udržení míry spotřebitelské inflace v maximální hodnotě přesahující 1,5 procentního bodu průměru tří zemí EU, které vykazují největší cenovou stabilitu.

Tabulka 4: *Harmonizovaný index spotřebitelských cen (průměr posledních 12 měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců ke konci období, růst v %)*

	2015	2016	2017	2018 ^P	2019 ^P	2020 ^V	2021 ^V
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	-0,9	-0,8	0,6	0,8	1,1	1,4	1,6
Hodnota kritéria	0,6	0,7	2,1	2,3	2,6	2,9	3,1
Česká republika	0,3	0,6	2,4	2,1	2,2	1,8	1,8

Pozn.: Index P značí predikci a index V značí výhled.

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a sladění ČR s eurozónou, 2018

V roce 2017 kritérium cenové stability nebylo Českou republikou splněno (viz tabulka č. 4). Mezi nejvlivnější faktory vysoké míry inflace patří zejména dlouhotrvající nadprůměrný růst české ekonomiky a převýšení poptávky nad nabídkou na trhu práce.

Tím došlo k růstu mezd a vysokému počtu volných pracovních míst. Vlivným faktorem byl i růst cen potravin (Ministerstvo financí ČR, 2019d).

Kritérium schodku veřejných financí

Kritérium stavu veřejných financí je splněno v případě, kdy deficit veřejných financí nepřekročuje 3 % HDP a dluh sektoru vládních institucí nepřesahuje výši 60 % HDP (Ministerstvo financí ČR, 2019d).

Hlavní potíží České republiky byl zejména schodek veřejných financí a související devizová intervence České národní banky.

Tabulka 5: Saldo sektoru vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Referenční hodnota	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Česká republika	-5,9	-6,8	-12,6	-3,0	-3,5	-2,6	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Referenční hodnota	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Česká republika	-3,2	-4,0	-1,3	-1,9	-0,6	0,7	1,5	1,6 ^P	1,0 ^P	0,9 ^P

Pozn.: Hodnoty uvedené s indexem P jsou pouze predikované

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a sladění ČR s eurozónou, 2018

Při hodnocení stavu deficitu veřejných financí je potřeba sledovat, zda poměr plánovaného nebo skutečného schodku k HDP nepřekročí referenční hodnotu ve výši 3 %. Údaje jsou zobrazeny od roku 2001, tzn. včetně roku vstupu ČR do EU. Postupné snížení schodku po roce 2010 je spojeno s konsolidací veřejných rozpočtů vládou (zavedenieura.cz, 2019).

Kritérium stavu veřejných financí dále hodnotí stav dluhu sektoru vládních institucí. Jeho vývoj je zobrazen níže (viz tabulka č. 6).

Tabulka 6: Dluh sektoru vládních institucí (% HDP)

	2015	2016	2017	2018 ^P	2019 ^P	2020 ^V	2021 ^V
Hodnota kritéria	60	60	60	60	60	60	60
Česká republika	40	36,8	34,7	33,0	31,9	30,9	30,0

Pozn.: Index P značí predikci a index V značí výhled.

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a sladění ČR s eurozónou, 2018

Kritérium dluhu sektoru vládních financí bylo v roce 2017 splněno a dle predikcí by měl dluh v poměru k hrubému domácímu produktu dále klesat. Neustálým poklesem pod referenční hodnotu se vytvářejí vhodné podmínky pro splnění tohoto kritéria i v případě další ekonomické recese (Ministerstvo financí ČR, 2019d).

Kritérium konvergence úrokových sazeb

Kritérium konvergence úrokových sazeb se vztahuje k výnosům z dluhopisů s průměrnou zbytkovou splatností 10 let, které nesmí přesáhnout o více než 2 procentní body průměr výnosů z dluhopisů, kterých bylo dosaženo ve třech zemích EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability (Ministerstvo financí ČR, 2019d).

Tabulka 7: Dlouhodobé úrokové sazby státních dluhopisů (průměr 12 měsíců, v %)

	2015	2016	2017	2018 ^P	2019 ^P	2020 ^V	2021 ^V
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	1,8	2,1	1,3	2,0	2,1	1,2	2,1
Hodnota kritéria	3,8	4,1	3,3	4,0	4,1	3,2	4,1
Česká republika	0,6	0,4	1,0	2,1	2,6	3,0	3,3

Pozn.: Index P značí predikci a index V značí výhled.

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a sladění ČR s eurozónou, 2018

Toto kritérium bylo v České republice v roce 2017 splněno s výraznou rezervou (viz tabulka č. 7). Vzhledem k důvěryhodné fiskální politice a makroekonomické a finanční stabilitě se stále zlepšuje kvalita ratingového hodnocení ČR. Dosavadní a očekávaný vývoj nepředpokládá, že by Česká republika toto kritérium v budoucnu ve střednědobém horizontu nesplnila (Ministerstvo financí ČR, 2019d).

Kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů

Posledním kritériem, které musí členské země splnit před vstupem do eurozóny je minimálně dvouleté setrvání národní měny v mechanismu směnných kurzů (ERM II). Výkyv měnového kurzu je pak stanoven flukтуаčním rozpětím $\pm 15\%$ nezahrnující devalvaci centrální parity a nadměrné tlaky na kurz.

Současný stav plnění maastrichtských kritérií a sladění ČR s eurozónou

V současné době vláda ČR přijala doporučení České národní banky a Ministerstva financí ČR, podle kterého nebude zatím stanovovat cílové datum přijetí společné měny. Rozhodnutí bylo učiněno v prosinci 2018 na základě dokumentu „*Vyhodnocení a plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*“, jež se novelizuje každý rok od vstupu ČR do EU a mapuje současnou ekonomickou situaci. V současné době lze předpokládat, že Česká republika splňuje veškerá konvergenční kritéria. Posoudit však nelze plnění kritéria směnného kurzu vzhledem k tomu, že se Česká republika stále nezapojila do kurzového uspořádání ERM II. Dle aktuálního vývoje kurzu české koruny vůči euru však se dá soudit, že i toto kritérium by bylo naplňováno (Ministerstvo financí ČR, 2019c).

Nejvýznamnějším ekonomickým dopadem existence měnové unie je pro Českou republiku bezpochyby povinnost udržení stabilní míry inflace a snižování schodku veřejných financí. Vzhledem k současné fiskální politice je dle „*Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií prosinec 2018*“ predikováno, že v roce 2021 má snížený deficit veřejných financí dosahovat 30 % HDP. Pro další vývoj sladění ČR s eurozónou musíme však brát v úvahu i dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, která se váže ke stárnutí české populace (euractiv.cz, 2019a).

5 Zhodnocení zjištěných poznatků

K hodnocení zjištěných poznatků je možné zodpovědět výzkumné otázky z kapitoly 4.1

1) **Přispělo zapojení ČR do EU ke zvýšení zahraničního obchodu s ostatními zeměmi Evropské unie?**

Jednoznačně ano viz kapitola 4.2. Přeshraniční vývoz i dovoz vzrostl z hodnoty 1 500 mld. Kč na vývoz ve výši 4 391 mld. Kč a dovoz 3 992 mld. Kč. Obchodní bilance vykazovala v roce 2004 zápornou hodnotu ve výši -26 438 mil. Kč a v roce 2018 kladných 399 024 mil. Kč.

S členskými zeměmi Evropské unie se zvýšil zahraniční vývoz i dovoz. Jeho vývoj byl stále rostoucí, krom období 2007-2009, kdy byl ovlivněn hospodářskou krizí. Ve výsledku byl zaznamenán v roce 2018 přebytek zahraniční bilance ve výši 706 mld. Kč, což představuje 2,1 násobek přebytku vykázaného v roce 2006.

2) **Došlo vzhledem k volnému pohybu služeb k ztrátě konkurenceschopnosti českých společností?**

Ke ztrátě konkurenceschopnosti všeobecně nedošlo, (viz kapitola 4.3). Příliv zahraničních institucí, poskytující služby donutil české poskytovatele zlepšit kvalitu poskytovaných služeb na území České republiky, aby se zahraniční konkurenci mohli vyrovnat.

Konkrétně v oblasti bankovníctví začaly české podniky nabízet výhodné bankovní podmínky (např. vedení bankovních účtů bez poplatků), v oblasti dopravních služeb leteckých společností vedl příchod nové konkurence ke snížení cen letenek a v oblasti dopravních služeb poskytovaných železnicemi došlo po příchodu zahraniční konkurence k modernizaci, zvýšenému ohledu na životní prostředí a zlepšení služeb poskytovaných zákazníkům.

3) Jak ovlivnil volný pohyb kapitálu ekonomiku České republiky?

Svoboda volného pohybu kapitálu se projevila rostoucím přílivem přímých zahraničních investic v ČR a zvyšováním jejich stavu (viz kapitola 4.5), konkrétně stav českých přímých investic v zahraničí vzrostl z 84,1 mld. Kč (stav na konci roku 2004) na hodnotu 689 mld. Kč (stav na konci roku 2017), což představuje nárůst o 819 % a stav přímých zahraničních investic v ČR vzrostl z hodnoty 1 280,6 mld. Kč (stav na konci roku 2004) na hodnotu 3 321,3 mld. Kč (stav na konci roku 2017), což představuje nárůst o 259 %. Česká republika se stala velmi lukrativní zemí pro přímé zahraniční investice zejména v odvětví zpracovatelského průmyslu, finančnictví a pojišťovnictví.

Důsledkem přílivu přímých zahraničních investic je jednak zvýšení kapitálové zásoby, dále i postupný růst objemu exportu. V kapitole 4.2 bylo prokázáno, že k růstu exportu po vstupu do Evropské unie opravdu došlo. Dopady existence čtyř svobod na Českou ekonomiku jsou provázané, tedy za růstem exportu stojí existence svobody volného pohybu zboží a zároveň existence svobody volného pohybu kapitálu. Rostoucí příliv PZI významně zvýšil i počty pracovních míst a přispěl ke snižování míry nezaměstnanosti v ČR (viz kapitola 4.4). Přímé zahraniční investice výrazně ovlivňují i výši ukazatele hrubého domácího produktu, pomocí kterého je možné měřit výkonnost ekonomiky. Z kapitoly 4.6 vyplývá, že ukazatel HDP na obyvatele v průběhu členství ČR v EU neustále roste.

4) Jak se změnil pracovní trh v průběhu členství České republiky v Evropské unii?

Navzdory predikcím z roku 2001, kdy se neočekával výrazný příliv zahraniční pracovní síly do České republiky, byl počet zahraničních pracovníků z jiných členských zemí EU v roce 2018 výrazně vyšší oproti roku 2004, viz kapitola 4.4. V celkovém souhrnu představuje zahraniční pracovní síla (472,354 tis.) v České republice 9 % ze všech pracujících obyvatel (5 221,6 tis.), 6 % jsou občané Evropské unie (330,154 tis.).

Největší podíl na celkovém počtu zahraničních pracovníků v ČR mají občané ze Slovenska, Rumunska, Polska, Bulharska a Maďarska.

5) Jaká je pozice ČR ke společnému rozpočtu EU a jaké faktory ji ovlivňují?

Vzhledem k tomu, že Česká republika se řadí k čistým příjemcům (viz kapitola 4.8), ovlivňuje ji existence společného rozpočtu zejména v získávání peněžních prostředků, jimiž se mohou financovat politiky EU. Česká republika tak může směřovat k vyšší vyspělosti a přibližovat se k úrovni vyspělejších zemí Evropské unie.

Díky financím ze společného rozpočtu bylo možné od roku 2007 dle Úřadu vlády České republiky vytvořit nová pracovní místa, budovat či opravovat silnice a železnice, nakupovat autobusy, trolejbusy, tramvaje, rekonstruovat české památky, budovat cyklostezky, investovat prostředky na ochranu životního prostředí, aj. (viz kapitola 4.8).

Ve velké míře ovlivňuje ekonomiku České republiky čerpání Evropských strukturálních a investičních fondů (viz kapitola 4.6 a 4.7). Čerpání těchto fondů má pozitivní vliv například na HDP na obyvatele České republiky, které od vstupu ČR do EU vykazuje nepřetržitý růst.

6) Má existence eurozóny dopady na českou ekonomiku?

Ano, má. I přes to, že ČR není členem měnové unie, zavázala se při vstupu do EU, že do měnové unie v budoucnu vstoupí a bude vytvářet vhodné podmínky pro vstup do eurozóny. Právě vytváření vhodných podmínek pro vstup do eurozóny má na ekonomiku ČR pozitivní vliv. Nejvýznamnějším ekonomickým dopadem existence měnové unie je pro Českou republiku bezpochyby povinnost udržení stabilní míry inflace a snižování schodku veřejných financí.

7) Byly během členství České republiky v Evropské unii identifikovány nějaké negativní dopady?

Ano, byly. Negativním dopadem pro českou ekonomiku potažmo český pracovní trh je odliv kvalitní pracovní síly z Česka do zemí západní Evropy, kam pracovníci směřují za lepším mzdovým ohodnocením. Vzhledem k tomuto faktu se Česká republika setkává s nedostatkem pracovních sil v kvalifikovaných oborech např. informační technologie, lékařství apod. (viz kapitola 4.4).

6 Závěr

V současném tržním prostředí je nutné si uvědomit, zda je pro ekonomiku země výhodnější být součástí nadnárodního společenství, či být ekonomikou nezávislou. V pojetí Evropské mezinárodní integrace se nabízí mnoho pozitiv, proč je pro ekonomiku typu České republiky výhodné kooperovat se zeměmi ekonomicky vyspělejšími. Na druhou stranu objevují se v členství i negativa, která je nutno zmínit.

Cílem předkládané diplomové práce bylo identifikovat a zhodnotit významné pozitivní a negativní ekonomické dopady 15letého členství České republiky v Evropské unii.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části byly nadefinovány základní pojmy související s mezinárodní integrací, byl shrnut vývoj a současný stav integračních procesů v Evropské unii, dále byla pozornost věnována vybraným politikám EU a společnému rozpočtu. V empirické části byla vymezena základní problematika a dále byly stanoveny výzkumné otázky, které sloužily pro snazší identifikaci možných dopadů členství České republiky v Evropské unii. Pozornost byla věnována zejména dopadům plynoucím ze základních čtyř svobod jednotného trhu Evropské unie (volný pohyb zboží, volný pohyb služeb, volný pohyb pracovních sil a volný pohyb kapitálu), dopadům plynoucím z existence společného rozpočtu a vlivu eurozóny na ekonomiku České republiky. Identifikované pozitivní a negativní dopady byly následně zhodnoceny. Výzkum byl prováděn na základě zpracování dostupných sekundárních dat metodou desk research.

Z dostupných sekundárních dat bylo identifikováno mnoho pozitivních i některé negativní dopady členství České republiky v Evropské unii.

Během členství ČR v EU Česká republika vspěla v mnoha ekonomických směrech. Členství v Evropské unii České republice přineslo exportní příležitosti, díky kterým neustále stoupá přebytek zahraniční bilance, který se od roku 2006 do roku 2018 zvýšil o 2,1 násobek.

Vzhledem k existenci volného pohybu služeb byl vytvořen tlak na české monopoly, aby poskytovaly českým spotřebitelům lepší služby. V závislosti na příchodu zahraniční konkurence se české společnosti zaměřily na modernizaci, zlepšování poskytovaných služeb, zvýšení ohledu na životní prostředí. Toto zlepšení bylo pozorováno zejména v oblasti bankovníctví a dopravy.

Dopady členství ČR v EU byly zaznamenány na pracovním trhu České republiky. Jeho struktura během členství výrazně změnila. V současnosti představuje v celkovém souhrnu zahraniční pracovní síla v České republice 9 % ze všech pracujících obyvatel, 6 % jsou občané Evropské unie. Negativním dopadem volného pohybu osob je však odliv mozků do zemí západní Evropy. Vzhledem k tomuto faktu se Česká republika potýká s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků např. v oborech informačních technologií, lékařství, apod.

Ekonomickou situaci České republiky výrazně ovlivňuje i existence společného rozpočtu. Česká republika patří k čistým příjemcům. Vzhledem k tomu může využívat finanční prostředky například na vytvoření nových pracovních míst, budování či opravu silnic a železnic, koupi autobusů, trolejbusů, tramvají, rekonstrukci českých památek, budování cyklostezek aj. Česká republika má rovněž právo, čerpat dotace ze strukturálních a investičních fondů Evropské unie. Čerpání těchto fondů má pozitivní vliv například na HDP na obyvatele České republiky, které od vstupu ČR do EU vykazuje nepřetržitý růst.

Navzdory k zjištěným (zejména pozitivním) ekonomickým dopadům hodnotí velká část veřejnosti včetně politiků členství České republiky v Evropské unii kriticky a nepovažuje členství za významné. Zatímco v roce 2003 se v referendu o vstupu České republiky do EU vyjádřilo 77 % hlasujících pro vstup do Evropské unie, postupně se nadšení z členství ČR v EU v očích občanů začalo vytrácet. Nejvíce postoj ovlivnila ratifikace Lisabonské smlouvy, vlivy celosvětové hospodářské krize a migrační krize (Euroskop, 2019g).

V roce 2018 bylo zjištěno, že členství ČR v EU podporuje pouze 36 % občanů České republiky, 27 % Čechů je jeho odpůrci. Velmi pozitivně Češi vnímají například

možnost volného pohybu osob a čerpání dotací z fondů EU. Na druhou stranu negativa Češi vidí v přílišné byrokracii a evropské legislativě (Euroskop, 2019h).

Navzdory faktu, že v posledních letech v závislosti na odeznění migrační krize a zlepšení ekonomické situace ubývá „euroskeptiků“ a zvyšuje se podíl „eurooptimistů“, patří Česká republika mezi nejvíce euroskeptickým státům Evropské unie (Euroskop, 2019h).

Názory občanů na přínos členství České republiky v EU jsou značně proměnlivé. Nejednoznačný postoj k členství ČR v EU vyjadřují však i čeští politici. Bývalý prezident České republiky Václav Klaus v projevu v Evropském parlamentu vyjádřil pozitivní postoj, kdy uvedl, že vstup do Evropské unie pro Českou republiku *„neměl a nemá alternativu“* a že v České republice *„neexistuje žádná relevantní politická síla, která by tento výrok mohla či chtěla zpochybňovat“* (Václav Klaus, Projev v Evropském parlamentu, 2013). Zároveň ale prohlašuje, že měl o Evropské unii pochybnosti, které v roce 2003 vyjádřil v referendu o vstupu České republiky do Evropské unie svým nesouhlasem (e15.cz, 2019).

Jaká by tedy byla situace v České republice, kdybychom podle vzoru Velké Británie chtěli Evropskou unii opustit? Bývalý tajemník pro evropské záležitosti Tomáš Prouza vidí jako nejlepší způsob zodpovězení této otázky citováním Václava Klause mladšího: *„Vystupme z Evropské unie za cenu toho, že o třetinu zchudneme“*. Velký problém vidí Prouza v nedostatečném vzdělávání o Evropské unii a to zejména v byznysu. Věřící, že kdyby *„zaměstnavatelé svým zaměstnancům více zdůrazňovali, že práci mají třeba jen díky tomu, že máme jednotný evropský trh, lidé by lépe rozuměli důvodům našeho členství v Unii.“* (Tomáš Prouza, 2019)

Negativní vnímání členství v EU obyvateli by mohla zmírnit česká média, která hrají významnou roli v utváření postoje českých občanů k členství v EU potažmo k vyhodnocení dopadů členství České republiky v Evropské unii. Problémem však je, že většina českých médií se zaměřuje ve větší míře na upoutání pozornosti občana, než podání seriózních informací.

Seznam literatury

- BALASSA, Bela. *Teorie ekonomické integrace*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1966.
- BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1807-1
- BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd., Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 9788024745688
- BOČEK, Jan, HOŠEK, Jiří, CIBULKA, Jan, ŠULEK, Marcel. Všechno, co jste chtěli vědět o brexitu. *Interaktivni.rozhlas.cz* [online]. 23. 5. 2016 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/brexit/>
- BOUŠKA, Michael. České dráhy se připravují na novou konkurenci: Zahraniční dopravci pro ně budou větším soupeřem než RegioJet či Leo Express. Zároveň zvažují, že vyjedou do ciziny. *Domaci.ihned.cz* [online]. 3. 3. 2019 [cit. 22. 3. 2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66496300-ceske-drahy-se-pripravuji-na-novou-konkurenci-zahranicni-dopravci-pro-ne-budou-vetsim-souperem-nez-regiojet-ci-leo-express-zaroven-zvazuji-ze-vyjedou>
- BUREŠ, Michal. Kam plyne zisk 76 miliard Kč z českých bank? *Finance.cz* [online]. 17. 10. 2018 [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/496071-kdo-vlastni-ceske-banky/>
- BYDŽOVSKÁ, Marie. Zemědělství. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 28. 3. 2019e]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>
- CDK. Hospodářská a měnová unie. *Euroskop.cz* [online]. 9. 2018 [cit. 10. 2. 2019d]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/674/sekce/hospodarska-a-menova-unie/>
- CIHELKOVÁ, Eva a kolektiv. *Evropská ekonomická integrace: procesy, politiky, governance*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2011. ISBN 978-80-245-1835-0
- CIHELKOVÁ, Eva a kolektiv: *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-311-6
- CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav a kol. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2004. ISBN 80-245-0854-0
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *White Paper from the Commission to the European Council*. Commission of the european communities: Brussels, 1985.
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Integrace ČR do EU – měnová a hospodářská politika. *Cnb.cz* [online]. 2003-2019 [cit. 3. 2. 2019a]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přímé zahraniční investice za rok 2017. *Cnb.cz* [online]. 2019 [cit. 24. 03. 2019b]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platbni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2017_CZ.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Přímé zahraniční investice. *Cnb.cz* [online]. 2003-2019 [cit. 24. 03. 2019c]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html

Česku už citelně chybí pracovní síly. Budou firmy zaměstnávat důchodce a cizince? *Moneymag.cz* [online]. 10. 1. 2017 [cit. 24. 03. 2019c]. Dostupné z: <https://moneymag.cz/ekonomika/7465-cesku-uz-citelne-chybi-pracovni-sily-budou-firmy-zamestnavat-duchodce-a-cizince>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci: Zaměstnanost – datové údaje. *Czso.cz* [online]. 31. 12. 2018 [cit. 24. 03. 2019e]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Mzdy, náklady práce – časové řady. *Czso.cz* [online]. 8. 3. 2018 [cit. 24. 03. 2019f]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Nákladní doprava – časové řady. *Czso.cz* [online]. 3. 1. 2019 [cit. 24. 03. 2019c]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/nakladni_doprava_casove_rady

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Osobní doprava – časové řady. *Czso.cz* [online]. 3. 1. 2019 [cit. 24. 03. 2019d]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/osobni_doprava_casove_rady

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Zahraniční obchod se zbožím – národní ojetí – časové řady. *Czso.cz* [online]. 11. 03. 2019 [cit. 24. 03. 2019b]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzouu_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Zahraniční obchod se zbožím – přeshraniční pojetí – časové řady. *Czso.cz* [online]. 11. 03. 2019 [cit. 24. 03. 2019a]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzoph_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let. *Vdb.czso.cz* [online]. 24. 03. 2019 [cit. 24. 03. 2019g]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19

ČR a rozpočet EU. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 28. 3. 2019f]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8922/sekce/cr-a-rozpocet-eu/>

DĚDEK, Oldřich. Kritérium veřejného deficitu. *Zavedenieura.cz* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 3. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek/kriterium-verejneho-deficitu-2019>

Dohoda o partnerství. *Dotaceeu.cz* [online]. 2019 [cit. 28. 3. 2019d]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/2014-2020/Dohoda-o-partnerstvi>

EGER, Ludvík. EGEROVÁ, Dana. *Základy metodologie výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN: 978-80-261-0735-4

EKB. Jak šel čas s evropskou integrací: Podívejte se na historické milníky, které vedly ke vzniku dnešní EU. *Info.cz* [online]. 20. 2. 2018 [cit. 3. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.info.cz/historie-vznik-eu-wiki>

- EUROSTAT. Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 2 regions. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. 26. 2. 2019 [cit. 24. 03. 2019a]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2gdp&lang=en
- EUROSTAT. Main GDP aggregates per capita. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. 1. 4. 2019 [cit. 2. 4. 2019b]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_pc&lang=en
- FONTAINE, Pascal. *Europe in 12 lessons*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, ISBN: 978-92-79-17486-5
- HAD, Miroslav, STACH, Stanislav, URBAN, Luděk, *Česká republika v Evropské unii*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-611-3
- CHLEBOUNOVÁ, Tereza. Postoj k EU v letech 2013-2018. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 9. 4. 2019h]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9278/sekce/postoj-k-eu-v-letech-2013-2018/>
- JUZOVÁ, Jana. Rozšiřování EU: málo konzistence, hodně geopolitiky. *Europeum.org* [online]. 27. 9. 2018 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: <http://europeum.org/articles/detail/2259/komentar-zprava-o-stavu-unie-2018>
- KLAUS, Václav, ČTK. Klaus: V referendu o vstupu do EU jsem hlasoval proti. *E15.cz* [online]. 16. 4. 2014 [cit. 10. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/klaus-v-referendu-o-vstupu-do-eu-jsem-hlasoval-proti-1078441>
- KLAUS, Václav. *Evropská unie: Hospodářský prostor s politickou vizí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013, ISBN: 978-80-7325-312-7
- KOZELSKÝ, Tomáš, MAJCHÁRKOVÁ, Jana a kol. *Víceletý finanční rámec EU 2014 – 2020*. Praha: Česká spořitelna, EU OFFICE, 2013
- KUČEROVÁ, Irah. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 2010, 367 s. ISBN 978-80-246-1628-5
- KUNEŠOVÁ, Hana, MRKVAN, Radomír a kol. *Evropská unie: Vybrané kapitoly z pohledu ekonomy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, IBSN 80-7043-390-6
- LACINA, Lubor, OSTŘÍŽEK Jan. *Učebnice evropské integrace*. 3. přepracované a rozšířené vydání, Brno: Barrister, 2011, 468 s., ISBN 978-80-87474-31-0
- LACINA, Lubor, STREJČEK, Petr, BLÍŽKOVSKÝ, Petr. *Učebnice evropské integrace*. 4. vyd. Brno: Barrister &Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. *Mfcr.cz* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 24. 3. 2019d]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/sladenost>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU: 2004-2018. *Mfcr.cz* [online]. 31. 1. 2019 [cit. 24. 03. 2019a]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpoctu-eu/2018/cista-pozice-cr-ve-vztahu-k-rozpoctu-eu-32613>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Programové období 2014-2020. *Mfcr.cz* [online]. 14. 1. 2015 [cit. 24. 03. 2019b]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/prostredky-alokovane-pro-cr/programove-obdobi-2014-2020>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Volný pohyb osob v EU. *Mvcr.cz* [online]. 2019 [cit. 3. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/volny-pohyb-osob-v-eu.aspx>

MOLLE, Williem. *The Economics of European Integration*. 4. vydání, Aldershot: Ashgate, 2001. ISBN 10: 7546 2188 X

Největší letecké společnosti působící v Evropě. *Fly4less.cz* [online]. 2019 [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.fly4less.cz/clanek/47-nejvetsi-letecke-spolecnosti-evropa.html>

PLAŠILOVÁ, Lenka. Evropské fondy. *EURACTIV.cz* [online]. 9. 11. 2018 [cit. 12. 12. 2018]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-finance/news/za-rustem-hdp-ceske-republiky-stoji-fondy-eu-a-investice-do-infrastruktury-tvrdi-studie/>

PLCHOVÁ, Božena, ABRHÁM, Josef, HELÍSEK, Mojmír. *Česká republika a EU*. Praha: KRIGL, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4

Programy. *DotaceEU.cz* [online]. 2019 [cit. 24. 03. 2019b]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/2014-2020/Operacni-programy>

PROUZA, Tomáš. O Brexitu i Unii před volbami: Na Erasmus do Británie bych dnes nejel. *Studenta*. Praha: Economia, 2019, **Duben 2019**, 74 s.

Přímé platby. *SZIF.cz* [online]. 2013 [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/prime-platby>

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Evropská rada a rada EU od počátků po současnost: Rozhodování a tvorba práva v procesu evropské integrace*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016. ISBN 978-92-824-5287-5

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Hospodářská a měnová unie: Silnější ekonomiky pro silnější Unii*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2014. ISBN 978-92-824-4802-1

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Jak funguje hospodářská a měnová unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2017. ISBN 978-92-824-6077-1

Regiony regionální politiky. *DotaceEU.cz* [online]. 2019 [cit. 24. 03. 2019c]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Informace-o-fondech/Regiony-regionalni-politiky-EU>

SAMUELSON, Paul, NORDHAUS, William. *Ekonomie*. 2. vydání, Praha: Nakladatelství Svoboda, ISBN 80-720-5815-0

SEDLÁK, Jan. Rok 2018 v českých startupech: Velké investice a nákupy ze zahraničí a první Češi ve Y Combinatoru. *Lupa.cz* [online]. 28. 12. 2018 [cit. 28. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/rok-2018-v-ceskych-startupech-velke-investice-a-nakupy-ze-zahranici-a-prvni-cesi-v-y-combinatoru/>

SCHREIB, David. Princip vzájemného uznávání na vnitřním trhu se zbožím. *Mpo.cz* [online]. 5. 12. 2016 [cit. 3. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni>

obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/princip-vzajemneho-uznavani-na-vnitrim-trhu-se-zbozim--222915/

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění). Úřední věstník Evropské unie. C326/13

Smlouva o Evropské unii. Úřední věstník Evropské unie. C 191 29. 7. 1992. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legissum%3Axy0026>

Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). Úřední věstník Evropské unie. C326/47

Strategie pro západní Balkán: EU stanoví nové stěžejní iniciativy na podporu regionu. *Ec.europa.eu* [online]. 6. 2. 2018 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/news/180206_Zapadni_Balkan_cs

Strukturální a investiční fondy. *Dotaceeu.cz* [online]. 2019 [cit. 6. 3. 2019a]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Evropske-fondy-v-CR/Informace-o-fondech>

Summaries of EU Legislation. *Eur-lex.europa.eu* [online]. 4. 4. 2018 [cit. 6. 3. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0027>

TUČEK, Filip. Postoj k EU v letech 2003-2012. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 9. 4. 2019g]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9052/sekce/postoj-k-eu-v-letech-2003-2012/>

Tým FXstreet.cz. Euro používá 19 z 28 členských zemí EU. *Fxstreet.cz* [online]. 1. 1. 2017 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.fxstreet.cz/euro-pouziva-19-z-28-clenskych-zemi-eu.html>

URBAN, Luděk. Volný pohyb kapitálu. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 3. 2. 2019c]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8737/sekce/volny-pohyb-kapitalu/>

URBAN, Luděk. Volný pohyb služeb. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 3. 2. 2019b]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8735/sekce/volny-pohyb-sluzeb/>

URBAN, Luděk. Volný pohyb zboží. *Euroskop.cz* [online]. 2005-2019 [cit. 3. 2. 2019a]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8734/sekce/volny-pohyb-zbozi/>

VARADZIN, František. *Mezinárodní ekonomie jako teorie světového hospodářství*. 1. vydání. Praha: PROFESIONAL PUBLISHING, 2013. ISBN 978-80-7431-116-1

Zahajovací projev třetího mezinárodního mírového kongresu v Paříži. *Wikisource.org* [online]. 8. 3. 2019 [cit. 9. 4. 2019]. Dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Zahajovací_projev_třetího_mezinárodního_mírového_kongresu_v_Paříži

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, 364 s., ISBN 80-7179-472-4

ZACHOVÁ, Aneta, HOSNEDLOVÁ, Pavla. Británie stále není schopná opustit EU a žádá o další odklad. Čí je to vina a jak z patové situace ven? *EURACTIV.cz* [online]. 5. 4. 2019 [cit. 9. 4. 2019b]. Dostupné z: <http://api.traq.li/story/viewall3/22082/177912493:185375236,185339532,185158576,185366676,185354835?sig=0325d23edb93b610202204c7b06ebc7b7b08071ed3afbf1f25349d075d9b55f9&order=0>

ZACHOVÁ, Aneta, HOSNEDLOVÁ, Pavla. Eurozónu čeká změna. V plánu je posílení hospodářské a měnové unie. *EURACTIV.cz* [online]. 12. 6. 2018 [cit. 3. 2. 2019a]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/budoucnost-eu/linksdossier/eurozonu-ceka-zmena-v-planu-je-posileni-hospodarske-menove-unie/>

Zaměstnanců je nedostatek. Které profese nejčastěji mění zaměstnavatele? *Businessinfo.cz* [online]. 25. 10. 2017 [cit. 24. 03. 2019c]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zamestnancu-je-nedostatek-ktere-profese-nejcasteji-meni-zamestnavatele-95962.html>

ŽÁK, Milan. *Velká ekonomické encyklopedie*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-172-3

ŽUROVEC, Michal. Vláda termín přijetí eura prozatím nestanoví. *Ministerstvo financí ČR*. [online]. 12. 12. 2018 [cit. 3. 2. 2019c]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/vlada-termin-prijeti-eura-prozatim-nesta-33674>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled počtu klientů vybraných bank v ČR (mil.)	47
Tabulka 2: Víceletý finanční rámec pro období 2014-2020 - kohezní politika (tis. EUR, běžné ceny)	62
Tabulka 3: Alokace pro ČR na zemědělství pro období 2014-2020 (tis. EUR, běžné ceny)).....	65
Tabulka 4: Harmonizovaný index spotřebitelských cen (průměr posledních 12 měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců ke konci období, růst v %)	68
Tabulka 5: Saldo sektoru vládních institucí.....	69
Tabulka 6: Dluh sektoru vládních institucí (% HDP)	70
Tabulka 7: Dlouhodobé úrokové sazby státních dluhopisů (průměr 12 měsíců, v %)....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1: Stadia ekonomické integrace	12
Obrázek 2: Vývoj přeshraničního vývozu a dovozu v letech 1993-2018 (mil. Kč)	42
Obrázek 3: Bilance přeshraničního obchodu v letech 1993-2018 (mil. Kč)	43
Obrázek 4: Zahranění obchod ČR se zbožím se státy EU v letech 2006-2018 v národním pojetí.....	44
Obrázek 5: Vývoj kamionové dopravy v letech 1997-2017 (mil. tkm)	45
Obrázek 6: Výkony letišť v osobní letecké dopravě v letech 2003-2017.....	48
Obrázek 7: Přeprava cestujících železniční dopravou v letech 2003-2017	49
Obrázek 8: Vývoj počtu cizinců s platným živnostenským oprávněním v letech 2004-2018	50
Obrázek 9: Vývoj počtu občanů EU/EHS, Švýcarska a cizinců evidovaných na úřadu práce v letech 2004-2017	51
Obrázek 10: Struktura zahraničních pracovních sil z EU v ČR v roce 2017.....	52
Obrázek 11: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v České republice v letech 2003-2018	53
Obrázek 12: Vývoj nominální mzdy v České republice v letech 2003-2018 v Kč	54
Obrázek 13: Stav českých přímých investic v zahraničí k 31. 12. daného roku (mld. CZK).....	56
Obrázek 14: Zahranění přímé investice v České republice – stav k 31. 12. daného roku (mld. Kč).....	58

Obrázek 15: Alokace Evropských strukturálních a investičních fondu mezi jednotlivé národní programy v ČR v období 2014-2020 v mld. Euro.....	61
Obrázek 16: Dopad Evropských strukturálních a investičních fondů na HDP v období 2007-2016 (rozdíl oproti základně).....	63
Obrázek 17: Vývoj HDP vybraných zemí EU v letech 2004-2017 v % k průměru EU .	64
Obrázek 18: Vývoj čisté pozice ČR vůči rozpočtu EU v letech 2004-2018 (mil Kč)	66

Seznam zkratk

Atd.	A tak dále
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ECB	Evropská centrální banka
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
OP	Operační program
PZI	Přímé zahraniční investice
Tzn.	To znamená

Seznam příloh

Příloha A: Evropský semestr	90
Příloha B: Zahraniční obchod se zbožím v přeshraničním pojetí	91
Příloha C: Zahraniční obchod se zbožím - teritoriální členění (národní pojetí)	92
Příloha D: Stav českých přímých investic v zahraničí k 31. 12. daného roku (mld. CZK)	93
Příloha E: Zahraniční přímé investice v České republice – stav k 31. 12. daného roku (mld. CZK).....	94
Příloha F: Seznam regionů soudržnosti ČR a jejich ekonomická úroveň ve vztahu k průměru EU.....	95

Příloha A: Evropský semestr

	Listopad	Prosinec	Leden	Únor	Březen	Duben
Evropská komise	Předloží roční analýzu růstu					
Rada			Projedná roční analýzu růstu			
Evropský parlament			Projedná roční analýzu růstu			
Evropská rada					Stanoví hospodářské priority	
Členské státy						Předloží rozpočtové plány a hospodářské politiky
	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen
Evropská komise	Navrhne doporučení pro jednotlivé země					
Rada		Dohodne se na doporučeních pro jednotlivé země	Přijme doporučení pro jednotlivé země			
Evropský parlament						
Evropská rada		Potvrdí doporučení pro jednotlivé země				
Členské státy					Předloží návrhy rozpočtových plánů	

Zdroj: Rada Evropské unie, 2014

Příloha B: Zahraniční obchod se zbožím v přeshraničním pojetí

Rok Year	Obrat Turnover	Vývoz Exports	Dovoz Imports	Balance Balance	Meziroční změna bilance Y-o-y change of balance	Index ²⁾	
						vývoz Exports	dovoz Imports
1993	847 685	421 601	426 084	-4 483	.	.	.
1994	957 219	458 842	498 377	-39 534	-35 051	108,8	117,0
1995	1 231 911	566 171	665 740	-99 570	-60 035	123,4	133,6
1996	1 356 350	601 680	754 670	-152 990	-53 421	106,3	113,4
1997	1 568 972	709 261	859 711	-150 450	2 540	117,9	113,9
1998	1 748 693	834 227	914 466	-80 239	70 211	117,6	106,4
1999	1 881 925	908 756	973 169	-64 413	15 826	108,9	106,4
2000	2 363 023	1 121 099	1 241 924	-120 825	-56 412	123,4	127,6
2001	2 653 713	1 268 149	1 385 564	-117 415	3 410	113,1	111,6
2002	2 580 531	1 254 860	1 325 671	-70 811	46 604	99,0	95,7
2003	2 811 653	1 370 930	1 440 723	-69 793	1 018	109,2	108,7
2004	3 471 753	1 722 657	1 749 095	-26 438	43 355	125,7	121,4
2005	3 698 548	1 868 586	1 829 962	38 624	65 062	108,5	104,6
2006	4 249 386	2 144 573	2 104 812	39 761	1 137	114,8	115,0
2007	4 870 552	2 479 234	2 391 319	87 915	48 154	115,6	113,6
2008	4 880 225	2 473 736	2 406 489	67 246	-20 669	99,8	100,6
2009	4 127 659	2 138 623	1 989 036	149 587	82 341	86,5	82,7
2010	4 944 354	2 532 797	2 411 556	121 241	-28 346	118,4	121,2
2011	5 566 254	2 878 691	2 687 563	191 128	69 888	113,7	111,4
2012	5 839 486	3 072 598	2 766 888	305 710	114 581	106,7	103,0
2013	5 998 189	3 174 704	2 823 485	351 220	45 510	103,3	102,0
2014	6 828 456	3 628 826	3 199 630	429 195	77 976	114,3	113,3
2015	7 360 249	3 883 249	3 477 000	406 249	-22 947	107,0	108,7
2016	7 468 714	3 974 043	3 494 671	479 371	73 123	102,3	100,5
2017	8 046 020	4 244 588	3 801 432	443 155	-36 216	106,8	108,8
2018	8 382 751	4 390 887	3 991 864	399 024	-44 131	103,4	105,0

Zdroj: Český statistický úřad, 2019a

Příloha C: Zahraniční obchod se zbožím - teritoriální členění (národní pojetí)

Rok Year	Vývoz		dovoz		bilance	
	Celkem Total	Evropská unie (EU28) European Union (EU28)	Celkem Total	Evropská unie (EU28) European Union (EU28)	Celkem Total	Evropská unie (EU28) European Union (EU28)
2006	2091053	1823630	2089253	1488589	1800	335041
2007	2314158	2003959	2335399	1660320	-21241	343639
2008	2279851	1968401	2324183	1567975	-44332	400426
2009	2033355	1753208	2002288	1346948	31067	406260
2010	2334841	1998622	2355420	1539319	-20579	459303
2011	2570941	2177282	2558964	1695281	11977	482001
2012	2725843	2222313	2661432	1741231	64411	481082
2013	2786230	2275717	2679711	1789625	106519	486092
2014	3149198	2612773	3003189	2044287	146009	568486
2015	3262972	2732782	3131994	2138690	130978	594092
2016	3299105	2770691	3135453	2173228	163652	597463
2017	3512898	2943542	3349431	2280681	163467	662861
2018	3637425	3049423	3504738	2343320	132687	706103

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2019b

Příloha D: Stav českých přímých investic v zahraničí k 31. 12. daného roku (mld. CZK)

Roky	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Základní kapitál + reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem
2003	48,5	2,5	51	7,6	58,6
2004	57,2	13,5	70,7	13,4	84,1
2005	63,5	16,6	80,1	8,7	88,8
2006	71,9	24,8	96,7	8	104,7
2007	73	67,2	140,2	14,5	154,7
2008	122,1	107,2	229,3	13,2	242,5
2009	128,8	127,9	256,7	15,2	271,9
2010	127,9	130,2	258,1	21,7	279,8
2011	112,7	133,4	246,1	17,4	263,5
2012	164,5	152,3	316,8	14,2	331
2013	212,7	169,9	382,6	29	411,6
2014	242,5	167,9	410,4	6	416,4
2015	259,6	180,4	440	21,5	461,5
2016	313,3	202,3	515,6	-17,5	498,1
2017	345,3	334,3	679,6	9,4	689

Zdroj: Vlastní zpracování dle České národní banky, 2019c

Příloha E: Zahraniční přímé investice v České republice – stav k 31. 12. daného roku (mld. CZK)

Roky	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Základní kapitál + reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Celkem
2003	767	242,4	1009,4	152,4	1161,8
2004	800,6	321,2	1121,8	158,8	1280,6
2005	908,8	407,3	1316,1	175,5	1491,6
2006	972,6	524,9	1497,5	169,3	1666,8
2007	1095	747,4	1842,4	189,7	2032,1
2008	1128,1	822,4	1950,5	239	2189,5
2009	1214,5	869,6	2084,1	227,1	2311,2
2010	1266,4	920,9	2187,3	222,3	2409,6
2011	1239,8	919,9	2159,7	244,5	2404,2
2012	1304,2	1038,4	2342,6	258,3	2600,9
2013	1338,4	1120,9	2459,3	209,5	2668,8
2014	1332,9	1189,9	2522,8	251,8	2774,6
2015	1482	1235,7	2717,7	177,5	2895,2
2016	1569	1310	2879	245,2	3124,2
2017	1658,9	1412,5	3071,4	249,9	3321,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle České národní banky, 2019c

Příloha F: Seznam regionů soudržnosti ČR a jejich ekonomická úroveň ve vztahu k průměru EU

Region/rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Česká republika	78	79	79	82	84	85	83
Praha	164	169	170	179	183	183	179
Střední Čechy	75	73	75	78	79	77	73
Jihozápad	72	73	73	73	71	75	73
Severozápad	63	64	63	64	65	68	64
Severovýchod	66	67	66	68	68	69	68
Jihovýchod	68	69	69	73	75	76	74
Střední Morava	61	61	61	63	66	68	66
Moravskoslezsko	63	67	65	68	70	69	69
Region/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Česká republika	83	82	84	86	87	88	89
Praha	175	172	174	175	183	183	187
Střední Čechy	75	75	75	79	78	81	84
Jihozápad	73	72	74	77	76	77	77
Severozápad	64	63	63	63	64	62	63
Severovýchod	68	67	68	71	71	73	75
Jihovýchod	75	76	79	81	81	81	81
Střední Morava	67	67	68	72	71	72	73
Moravskoslezsko	71	71	70	72	72	73	74

Zdroj: Eurostat, 2019a

Abstrakt

ŠVARCOVÁ, S. *Ekonomické efekty 15 let členství České republiky v EU*. Diplomová práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 97 s., 2019

Klíčová slova: Evropská unie, Česká republika, dopady členství, jednotný trh.

Cílem diplomové práce bylo identifikovat a zhodnotit významné pozitivní a negativní ekonomické dopady 15letého členství České republiky v Evropské unii. Diplomová práce se skládá ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části byly nadefinovány základní pojmy související s mezinárodní integrací, byl shrnut vývoj a současný stav integračních procesů v Evropské unii, dále byla pozornost věnována vybraným politikám EU a společnému rozpočtu. V empirické části byla vymezena základní problematika a dále byly stanoveny výzkumné otázky, které sloužily pro snazší identifikaci možných dopadů členství České republiky v Evropské unii. Pozornost byla věnována zejména dopadům plynoucím ze základních čtyř svobod jednotného trhu Evropské unie (volný pohyb zboží, volný pohyb služeb, volný pohyb pracovních sil a volný pohyb kapitálu), dopadům plynoucím z existence společného rozpočtu a vlivu eurozóny na ekonomiku České republiky. Identifikované pozitivní a negativní dopady byly následně zhodnoceny. Výzkum byl prováděn na základě zpracování dostupných sekundárních dat metodou desk research.

Abstract

ŠVARCOVÁ, S. *Economic Effects of 15 Years of Membership of the Czech Republic in the EU*. Diploma thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 97 p., 2019

Key words: European Union, Czech Republic, Effects of Membership, Single Market.

The aim of the diploma thesis was to identify and evaluate the significant positive and negative economic effects of the 15-year membership of the Czech Republic in the European Union. The thesis consists of two parts – theoretical and empirical. At first the basic concepts related to the international integration were defined in the theoretical part. Consecutively the development and current state of integration processes in the European Union were summarized, the selected EU policies and common budget were described. In the empirical part, the basic issues were defined and research questions were arranged. The questions were used for easier identification of possible impacts of the Czech Republic membership in the European Union. The main attention was paid to the impacts connected with the basic four freedoms of the European Union's single market (free movement of goods, free movement of services, free movement of labour force and free movement of capital), the impacts of the common budget and how the Czech economy is influenced by the Euro area. The identified positive and negative effects were evaluated. The research was realized and based on executing the available secondary data by desk research method.